

Jalostuksen tavoiteohjelma

2020-2024

ESPANJANMASTIFFI

Hyväksytty rotua harrastavan yhdistyksen yleiskokouksessa [pp.kk.vuosi]

Hyväksytty rotujärjestön yleiskokouksessa [pp.kk.vuosi]

SKL:n jalostustieteellinen toimikunta hyväksynyt [pp.kk.vuosi]

Sisällys

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA.....	5
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	7
4. RODUN NYKYTILANNE	8
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja.....	8
4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet.....	12
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta.....	12
4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa.....	12
4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet	14
4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen.....	15
4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista sekä niiden korjaamisesta	16
4.3. Terveys ja lisääntyminen.....	17
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat	17
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat.....	22
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt.....	32
4.3.4 Lisääntyminen.....	32
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	32
<i>Rotukohtaiset ohjeet.....</i>	<i>33</i>
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä.....	33
4.4. Ulkomuoto	34
Rotumääritelmä.....	34
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA.....	38
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS.....	40
6.1 Jalostuksen tavoitteet	40
6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	42
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	42
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin.....	43
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	45
7. LÄHTEET	45
8. LIITTEET	46

1. YHTEENVETO

Kuvaus rodusta ja sen käyttötarkoituksesta

Espanjanmastiffilla on tuhansia vuosia pitkä historia. Se on kehitetty Espanjassa suojelemaan karjanomistajien lammaslauvoja vuorolaiduntamisessa lähinnä susia vastaan, mutta myös muita luonnon petoja esim. kettuja ja myös villikoiria vastaan.

Rodun tilanne ja jalostustavoitteet

Suomen espanjanmastiffikanta on tällä hetkellä hyvin pieni. Tätä kirjoittaessa viimeisin pentue Suomessa on syntynyt 2012 vuonna. Tuontikoiria on rekisteröity viimeisen viiden vuoden aikana Kennelliittoon 13 kpl. Kiinnostusta kasvatukseen on jonkin verran, mutta näin pienellä kannalla ja pelkkien tuontikoirien varassa se on hyvin haasteellista. Edelleen tarvittaisiin uusia tuontikoiria eri linjoista ja uusia harrastajia rodun pariin. Osa tuonneista toimii Suomessa alkuperäisessä käyttötarkoituksessa suojellen nautoja, lampaista, hevosia ja siipikarjaa. Loput koirista ovat näyttely- ja seurakoiran roolissa vartioiden omaa pihaa, reviiiriä.

Näin pienessä kannassa vaatimukset kasvattajia kohtaan voivat muodostua kohtuuttomiksi. Uusien, rotutyypillisten ja tervesukuisten tuontikoirien hankinta on vaikeaa ja kallista. Siementäminen ja astuttaminen ulkomaisilla uroksilla ei useinkaan ole ollut sen helpompaa. Yhteistyö kasvattajien kesken on näin pienessä rodussa välttämätöntä. Kukaan ei pärjää pidemmän päälle pelkkien omien koiriensä varassa.

Luonne espanjanmastiffeilla on pääsääntöisesti hyvä, toki poikkeuksiakin aina joukkoon mahtuu. Luonne on koiran tärkein ominaisuus, sekä ympäristön, että koiran itsensäkin kannalta. Arat ja aggressiiviset espanjanmastiffit ei ole jalostusyksilöitä.

Käyttöominaisuudet tulee säilyttää, koska rotua on jalostettu tuhansia vuosia nimenomaan käyttöä varten. Kotimaassaan espanjanmastiffit on jakautunut käyttö- ja näyttölinjaan. Suurin osa työkoirista on rekisteröimättömiä. Rekisterikirja on kotimaassa avoin ja se on tarkoitus avata Suomessakin. Näin mahdollistetaan täälläkin tavoitteellinen espanjanmastiffien kasvatus työkäyttöön karjatilaille.

Terveystilanteesta meillä ei ole riittävästi tilastoitua tietoa ja siksi kannustetaan kaikkia espanjanmastiffien omistajia tutkituttamaan koiransa vähintään pevisan vaatimasti eli kyynärät ja lonkat, mielellään vielä selät, silmät ja polvetkin. Terveystilanne tuontikoirien suhteen ei ole näyttäytynyt niin hyvältä, kun toivoisi. Tavoitteeksi otetaan Suomessa syntyneiden koirien osalta parantaa tilannetta seuraavan kymmenen vuoden aikana. Lisääntyminen tulee sujua luonnollisesti, poikkeustilanteita (ulkomaisella siemennys, tapaturma tms.) lukuunottamatta.

Tavoitteena ulkomuodon suhteen on parantaa koirien rakennetta. Tavoitteena on rotumääritelmän mukaiset jalot espanjanmastiffit. Liioitelluihin piirteisiin kiinnitetään entistä enemmän huomiota vuonna 2018 Kennelliitolta tulleiden rotukohtaisten ohjeiden mukaan. Nämä on koiran terveyden ja hyvinvoinnin kohdalta tärkeimmät seikat, pienet koiran kannalta merkityksettömät ”virheet” ei saisi mennä luonteen, terveyden ja käyttöominaisuuksien edelle.

Tärkeimmät suositukset jalostuskoirille

Rotu kuuluu laumanvartijoihin ja sen käyttöominaisuudet tulee säilyttää. Luonteen tulisi säilyä tasapainoisena ja itsenäisenä, arkuus ja tasapainottomuus ei kuulu rotuun. Kuten kaikilla roduilla, niin espanjanmastiffillakin on omat terveystuoksensa. Tällä hetkellä uhkia ovat lähinnä lonkka-, kyynär-, polvi- ja selkäongelmat. Myös silmäluomien ongelmiin tulee kiinnittää huomiota. Rodun elinvoimaisuus tulee elvyttää ja pyrkiä säilyttämään. Tarkoituksena on edistää ja tiedottaa rodun terveestä ja järkevästä jalostustyöstä, kaikille siitä kiinnostuneille, varsinkin kun kyseessä on Suomessa harvinaisiin rotuihin kuuluva koira ja sen elinvoimaisuus sekä hengissä säilyminen maassamme vaatii oikeanlaista huomiota. Toivomme, kasvattajien ja harrastajien välille yhteistyötä näissä asioissa. Internet ja foorumit tarjoavat nykyään helpomman tavan yhteydenpitoon ja tiedottamiseen harrastajillekin. Tavoitteena on saada kasvatustyö Suomessa elvytettyä ja tarkkailla koirien terveyttä mahdollisimman laaja-alaisesti. Liian suureen määrän lisääntymiseen ei ole tarvetta, jos laatu, terveys ja rodun elinolot huonontuvat. Yhdistelmien sukuihin liittyvät, periytyvät viat ja ongelmat ovat hyvin nopeasti nähtävillä näin pienessä koirakannassa. Ulkomailla korjataan osalla jalostuskoiriltakin leikkauksilla esim. ristisideviat/polvet ja osa silmänsairauksista. Näitä vaivoja on ollut nähtävissä myös Suomessa. Tuontikoiriakin siis tulee käyttää harkiten (luonne, terveys, rakenne, käyttöominaisuudet ja suvut huomioiden) ja jatkossa jalostusta pidemmälle ajatellen hyviä koiria tulisi etsiä edelleen eri linjoista, jos rodun kasvatustyö halutaan Suomessa elvyttää ja saada jatkumaan pidemmälle seuraaviin vuosikymmeniin.

”Ominaisuuksista ehdottomasti tärkeimmät ovat luonne, terveys ja normaali lisääntyminen. Vain henkisesti ja fyysisesti terve koira elää omistajansa iloksi pitkän ja tasapainoisen elämän. Koiran on oltava myös käyttöominaisuuksiltaan rodunomainen. Valitettavan usein ykkössijalla ovat käytännössä koiran ulkomuoto ja näyttelymenestys, vaikka useimmilla koiraroduilla on visaisempiakin jalostusongelmia ratkottavanaan.”
Katariina Mäki, Jalostuskoiran valinta

2. RODUN TAUSTA

Alkuperä ja käyttötarkoitus

Espanjanmastiffi kehittyi ennenkaikkea karjankasvattajien tarpeisiin. Tarvittiin äärimmäisiä sääolosuhteita kestävä, tarpeeksi suuri ja tehokkaasti puolustava koira avuksi lampaiden vuorolaiduntamiseen. Koirilta on vaadittu itsenäisyyttä ja ne ovat kestäneet ajoittaista ravinnon ja veden puutetta kuitenkin kajoamatta karjaan. Rodun varhaisvaiheessa karjankasvattajilla ja heidän yhteenliittymällä (Mestalla) oli suuri osuus rodun olemassaoloon ja säilymiseen. Tuo yhteinen liitto (karjankasvattajien yhteenliittymä, Mesta) perustettiin jo vuonna 1273.

Koiramääriä on voitu seurata lampaista pidettyjen tilastojen avulla. On arvioitu, että 1500-luvun alussa lampaista on ollut 3 miljoonaa, espanjanmastiffeja on ollut noin 17000 ja lampaiden määrän edelleen kasvaessa huimasti 1700 -luvulla noin 30000.

Rodun jalostus on tehnyt ylä- ja alamäkiä lähinnä juuri karjan- ja lampaankasvattajien tarpeiden mukaan. Kun petoja on ollut paljon, esim. susien määrä kasvanut sisällis-sodan (Espanjan sisällis-sota v.1936- 1939) jälkeen, koirien määrä on kohonnut ja vastaavasti päinvastoin.

Rodun kehitys nykyiseen muotoonsa

Rotu on uudelleen 1980-luvulta lähtien yleistynyt sekä kotimaassaan, että sen rajojen ulkopuolella. Vuonna 1946 FCI oli jo hyväksynyt rotutyypin joka oli kevyempi mutta rotumääritelmä oli kuitenkin hyvin paljon nykyisen kaltainen:

”Suuri, kova, vahva, raskas, harmoninen rakenne, osoittaa voimaa ja ketteryyttä. Pää on suuri, leveä ja neliömäinen. Kallo on poikkeuksellisen leveä. Kaula: lyhyt paksu, leveä, voimakas. Koiralla on erittäin runsaasti löysää nahkaa. Rintakehä leveä, pitkä, syvä...” (AEPME, Asociación Española del Perro Mastín Español).

AEPME, Asociación Española del Perro Mastín Español, perustettiin vuonna 1981. Ja samana vuonna 1981, hyväksyttiin uusi virallinen rotutyypin ja rotumääritelmä, joka edusti vahvempaa koiraa. Vahvemman tyypin linjat olivat melkein jo hävinneet susien määrän ja vuorolaiduntamisen vähentymisen myötä. Rotu alkoi olla enenevässä määrin tarpeeton ja niitä jopa tapettiin sekä kastrotiin ja vain kourallinen päätyi innokkaille kasvattajille. Rotu saatiin vuosien saatossa elpymään, vaikka AEPME: n mukaan jalostus oli siihen aikaan enemmänkin innokkuutta kuin tietoutta.

Sukulaisrodut, joiden kanssa yhteinen kehityshistoria

Rotu kehittyi melko laajalla alueella Iberian niemimaalla ja on todennäköistä, että sillä on useita polveutumislähteitä. Geneettiset tutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että tiibetinmastiffin kanssa sillä ei ole yhteisiä sukujuuria, kuten aiemmin on ajateltu.

Muslimivallan alla anatoliankoiran uskotaan enemmänkin vaikuttaneen espanjanmastiffin

syntyyn. Alunperin puhuttiin myöskin ennemminkin Iberianmastiffista ja paikoitellen nykyisten Portugalin puolen laumanvartijoiden kanssa espanjanmastiffilla on yhtenäistä polveutumista. Rodussa on myöskin alunperin ollut paljonkin paikallista vaihtelua koirien koossa ja tyyppissä. Tähän on vaikuttaneet mm. erilaiset petoeläinolosuhteet ja erilainen ympäristö.

Eri linjat

Rotua käytetään edelleen työkoirana kotimaassaan ja jonkin verran myös muualla. Tällä hetkellä Espanjassa on yksi Euroopan tiheimmistä susikannoista ja tätä myöten hyvillä laumanvartijoille on ollut taas kasvava tarve. Rodussa on aina säilynyt rekisterin ulkopuolista maatiaiskantaa. Kotimaassaan espanjanmastiffeista on edelleen vain reilu kolmasosa rekisteröity, n. 2500 koiraa tällä hetkellä. Rekisteröimättä arvioidaan olevan n. 4500 koiraa, kokonaisuutena ollessa 7000. Työkoiria valitettavan harva kasvattaja rekisteröi, selkeästi suurin osa on rekisteröimättä. Kotimaasta löytyykin aika selkeästi eriytyneet näyttö- ja käyttölinjat, välissään jonkinlainen sekalinja. Eriytyminen ei ole rodun kokonaistilanteen kannalta kovin hyvä asia, mutta usein näin käy siinä vaiheessa kun rodun jalostuksessa alkuperäinen käyttötarkoitus jätetään ja koiria siirtyy enenevässä määrin muuhun käyttöön.

Espanjanmastiffilla on kuitenkin kotimaassaan avoin kantakirja ja jonkin verran sitä kautta rekisteröimätöntä työkoirakantaa siirtyy virallisen rodun pariinkin. Nykypäivänä kun tiedetään suljetun populaation ongelmat, niin tämä on hyvin arvokas geenivara. Nämä koirat rekisteröidään suomalaista erikois eli ER-rekisteriä vastaavaan RRC- rekisteriin. RRC- rekisterissä olevat koirat rekisteröidään siten Suomen Kennelliitossakin ER-rekisteriin. Tällainen rotuunotto tai ennemminkin puhutaan jälkirekisteröinnistä (espanjasta suomennettunakin rekisteröinti alkuperäinen) kun rodussa on säilynyt rekisteröimätöntä maatiaiskantaa, onnistuu Suomen Kennelliitossakin, mikäli koira täyttää rekisteröintiin asetetut vaatimukset. Parhaillaan rotuyhdistys vie Kennelliiton jalostustoimikunnan ehdotuksesta asiaa eteenpäin, että espanjanmastiffeille avattaisiin rekisterikirja myös Suomessa. Tämä hieman helpottaisi rotuunottokäytäntöä.

Ensimmäiset koirat Suomessa, koiramäärän kehitys

Suomeen ensimmäinen espanjanmastiffi tuli 1980-luvun alkupuolella. Ensimmäiset Espanjasta suoraan tuodut yksilöt rekisteröitiin 1984- 86 (ensimmäinen rekisteröity koira oli Musa 1984). Ensimmäiset kennelit joista koiria tuotiin, kennelnimettömien lisäksi, olivat Monte - Jaena, del Espinillo ja de la Majada. Kehitys Suomessa jatkui niin, että vuonna 1992 espanjanmastiffeja oli noin 30. Ensimmäisiä suomalaisia kasvattajia olivat Oikabull 1990 (20 pentuetta), Ronquidos 1993 (6 pentuetta) ja Spaindog` s 1993 (4 pentuetta). Kasvatus on ollut aina pienehköä ja rotu harvinainen. Kasvatustyö alkuvuosina (5-6 ensimmäistä vuotta) perustui 9 tuontikoiraan ja sukusiitos sen myötä nollassa. Pentueiden sukusiitos prosentit alkoivat kasvaa kun tuontikoirien hankitaan tuli taukoa. Aika yleinen sukusiitos prosentti tuolloin oli n.14. Vaihtelua oli kuitenkin välillä 6,25- 25 %, 0 % ohella. Tuohon aikaan Suomessa oli myös yleisempää ja hyväksytympää linjasiitos joka voi vaikuttaa asiaan. Tuontikoirien

hankkiminen oli myös vaikeampaa ja suhteessa kalliimpaa kuin nykyään. Kasvattajia muualla Euroopassa kuin Espanjassa oli vähemmän.

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Nykyinen rotua harrastava yhdistys/järjestö ja aiemmat rotujärjestöt

Bullmastiffit & Mastiffit ry on itsenäinen rotujärjestö, joka perustettiin 1967. Varsinainen toiminta alkoi 1968 ja yhdistys hyväksyttiin rotujärjestöksi 1971. Yhdistyksen kotipaikkana on Helsinki.

Bullmastiffit & Mastiffit ry toimii espanjanmastiffien virallisena rotujärjestönä. Yhdistys edustaa myös viittä muuta rotua: bordeauxindoggi, bullmastiffi, cane corso, mastiffi ja napolinmastiffi.

31.12.2018 jäsenmäärä oli 322 viralliset alajaostot mukaan lukien; Bulmastiffit ja Mastiffit ry 221, Cane Corso Club Finland ry 82 ja Suomen Bulmastiffikerho 19 jäsentä. Alajaostojen jäsenmäärissä ovat ainoastaan ne, jotka eivät ole Bulmastiffit ja Mastiffit ry:n jäseniä, jotta heitä ei lasketa kahteen kertaan.

Jalostusorganisaation rakenne ja jalostustoimikunnan tehtävät

Yhdistyksen tehtävänä on neuvoa roduista kiinnostuneita pennun hankinnassa ja kasvatuksessa sekä kehittää rotujen jalostustyötä. Yhdistyksen organisaatio on jaettu seitsemän jäseniseen hallitukseen, jalostustoimikuntiin, näyttelytoimikuntaan sekä muihin toimihenkilöihin.

Yhdistyksen rotukohtaisten jalostustoimikuntien tehtävänä on neuvoa roduista kiinnostuneita pennunhankinnassa ja kasvatuksessa sekä kehittää rotujen jalostustyötä. Espanjanmastiffeilla on oma jalostustoimikunta jossa mukana tällä hetkellä viisi ihmistä joilla kokemusta rodun ja muiden rotujen kasvatuksesta, näyttelyistä, eläinten terveydestä, erilaisten karjaeläinten kasvatuksesta ja laumanvartijoiden työkäytöstä.

Jalostusta pyritään kehittämään mm. seuraavin tavoin:

- PEVISA-ohjelman rakentaminen sekä PEVISA-ohjelman seuranta
- jalostuksen tavoiteohjelman tekeminen/päivittäminen
- tiedon- ja asiantuntemuksen kerääminen Suomessa ja ulkomailla
- jalostusneuvontaa kasvattajille sekä rotutietoutta koiranomistajille

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja

Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta.

Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät haitalliset mutaatioalleelinsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä mutaatiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä mutaatiota ole. Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään koiria tasaisesti rodun kaikista sukulinjoista.

Monimuotoisuutta turvaava suositus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa enintään 5 % ja suurilukuisissa enintään 2-3 % laskettuna rodun neljän vuoden rekisteröintimäärästä. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana yhteensä 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % laskettuna neljän vuoden rekisteröinneistä.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013

Rekisteröintimäärät Suomessa

Suomessa on tätä kirjoittaessa syntynyt edellinen espanjanmastiffipentue vuonna 2012. Suomessa aiemmin syntyneet espanjanmastiffit ovat siis pääosin poistuneet jo luonnollista tietä, jalostuskäytöstä ainakin. Täten Suomessa ei voidakaan tällä hetkellä puhua oikein omasta populaatiosta, vaan maassamme on lähinnä yksittäisiä koiria. Oman populaation syntymiseen tarvittaisiin säännöllisesti syntyviä pentueita ja meillä ei tällä hetkellä ainakaan sellaisia ole. Tuontikoirien varassa ollaan pitkälti jatkossakin ja jalostuspopulaatiota ajatellessa voidaankin ajatella ennemminkin espanjanmastiffien kokonaispopulaatiota.

Tuontikoirien vuosittainen lukumäärä

Tuontikoiriakin on Kennelliittoon rekisteröity viimeisen viiden vuoden aikana ainoastaan 13 kpl. Tuontikoirienkin rekisteröintimäärä on laskenut, sillä vuosina 2009- 2013 niitä on

rekisteröity 30 kpl. Kaikki tuontikoiria ei ole kuitenkaan rekisteröity Suomen Kennelliittoon. Syinä tähän mm. että koira/koirat on hankittu työkoiriksi (Suomessa huono saatavuus) tai koira ei ole tarkoitus käyttää jalostukseen ja rekisteröinnistä ei tätä kautta koeta olevan mitään hyötyä.

Rodun jalostusurosten ja -narttujen ikä

Espanjanmastiffinarttujen parhain jalostusikä lienee siinä 2-6 vuoden välissä. Kotimaassa nartut synnyttää vuotiaasta alkaen, mutta nykytiedon valossa tämä ei ole suositeltavaa näin isolla ja hitaasti kehittyvällä koiralla. Suositus on, että narttu olisi täyttänyt 2 vuotta. Jalostusikään tulevan nartun astutusajankohta valitaan usein kevättalveen ja jos astutus ei tuota tulosta odotetaan vuosi eteenpäin. Isojen laumanvartijoiden pentujen kasvattaminen talvella keskellä kodin arkea ei yleensä onnistu ja karjatilollakin se vaatii lämpimiä tiloja, joita ei aina ole. Lonkka- ja kyynärtutkimukset voi suorittaa vasta 18kk ikäiselle koiralle ja sen jälkeen on odotettava oikeaa astutusajankohtaa. Toisaalta vitaalia, hyvin tiinehtyvää narttua on voitu käyttää vanhemmallakin iällä. Tässä asiassa voidaan edetä SKL:n jalostusiän ohjeiden mukaan.

Tietoa sukusiitoksesta

Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, usein resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Sukusiitos vähentää heterotsygoottisia geenipareja

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär -parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Sukusiitos ei periydy. Jos koiran vanhemmat eivät ole keskenään sukua, pentujen sukusiitosaste on nolla.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämisvarmoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitettykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleeliyhdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Haitat alkavat näkyä kun sukusiitosaste ylittää 10 %

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu täsmälleen samalla sukupolvimäärällä. Jalostuksessa suositellaan neljän-viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä sukusiitosprosentti lasketaan sillä sukupolvimäärällä, jonka kohdalla tunnettujen (tallennettujen) esivanhempien määrä ylittää vielä 50 %.

Esimerkiksi kuudennessa sukupolvessa on sukutaulupaikkoja 64 esivanhemmalle. Jos esivanhemmista vähintään 33 kpl on tiedossa, sukusiitosaste lasketaan kuuden sukupolven mukaan. Jos taas vaikkapa emän puolella ei sukutaulutiedoissa ole esivanhempia tuossa kohtaa enää ollenkaan, on kuudennessa sukupolvessa tiedossa enintään 32 koiraa, jolloin sukusiitosaste lasketaan viiden sukupolven mukaan.

MMT Katariina Mäki 5.8.2013 (päivitetty 13.1.2016)

Rodun populaatiot muissa maissa

Espanjassa rekisteröityjen espanjanmastiffien määrä on n. 2500 yksilöä ja rekisteröimättömiä arviolta n. 4500, mutta näistä rekisteriin ja sitä myötä jalostukseen päätyy vain pieni osa. Espanjanmastiffeja kasvatetaan myös jonkin verran muissa maissa, näistä tärkeimmät lienee Venäjä, Tsekki, Puola ja Viro.

Yhteenveto rodun jalostuspohjan laajuudesta

Tämän hetkisen kannan Suomessa arvioidaan olevan n. 50 yksilöä. Jalostukseen näistä päätynee vain pieni osa.

Tärkeimmät jalostuspohjaa kaventavat tekijät

Espanjanmastiffilla on avoin kantakirja, joten se on heterotsygoottisempi kuin monet muut rodut. Rekisterin sulkeminen kaventaisi jalostuspohjaa huomattavasti, koska suurin osa espanjanmastiffeista on kotimaassaan rekisteröimättömiä. Rotuunotot ovat hyvä mahdollisuus tuoda rotuun sukujakin, joita siellä ei välttämättä vielä ole.

*Irionin tutkimusryhmä totesi, että rodut, joiden rekisterit ovat avoimia tai joilla rekisterit on suljettu vasta vähän aikaa sitten, ovat geneettisesti monimuotoisempia kuin kauemman aikaa suljettuina olleet kannat. **Vain monimuotoinen koirarotu selviää, Katariina Mäki***

Espanjassakin on kuitenkin käytetty paljon sukusiitostakin ja yksittäisten urosten käyttömäärät voivat olla huomattavan isoja. Tämä kannattaa huomioida tuontikoirissakin. Suomessa sukusiitoksen suhteen voidaan edetä Kennelliiton ohjeistuksen mukaan. Yksittäisiä koiria ei olisi syytä käyttää jalostukseen enempää kuin 3-4 kertaa. Mielellään näin pienessä kannassa vähemmänkin. Samoja yhdistelmiä ei olisi syytä uusia, kuin erittäin painavista syistä.

Jalostuspohjaa voi kaventaa myös linjojen eriytyminen. Karjankasvattajat usein vaativat, että jalostuskoirillansa on näyttöä käyttöominaisuuksista.

Terveiden tuontikoirien hankkiminen on hankalaa, koska kotimaassa eikä paikoin muuallakaan ulkomailla tutkita koiria läheskään yhtä paljon meillä. Luotettavaa tietoa vanhempien ja isovanhempien terveystilanteesta ei välttämättä saada ja ulkomailla monesti jalostuskoirien kriteeritkin ovat alemmat kuin meillä. Näin oman jalostuspohjan kasvattaminen on vaikeaa ainoastaan tuontikoirien varassa.

4.2. Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

*Rotutyypillinen käyttäytyminen on yksi tärkeimmistä piirteistä, jotka tekevät koirasta hyvän rotunsa edustajan. Rotutyypillinen käyttäytyminen saa koirissamme aikaan juuri ne luonnepiirteet, joita arvostamme ja joita valitsemme koiraa ottaessamme. **Katariina Mäki, Käyttö vai näyttö? Jalostuksessa vain toiseen keskittyminen voi muuttaa myös toista***

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta

Erittäin älykäs ja omalla tavallaan kaunis koira, jonka ilme kuvastaa molempia ominaisuuksia. Konstailematon, lempeä, ystävällinen ja arvokas koira, erittäin päättäväinen vieraita ihmisiä ja vaarallisia eläimiä kohtaan varsinkin puolustaessaan tiluksia tai karjaa. Koira on itsevarma ja tietoinen omasta voimakkuudestaan.

4.2.2 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Tilanne luonteissa tänä päivänä

Espanjanmastiffi on laumanvartijarotu jonka ominaisuudet ovat pitkän historian myötä määräytyneet koiran käyttötarkoituksen sekä ympäristön vaatimuksien mukaisiksi. Rodun perusluonteeseen kuuluu itsevarmuus ja rohkeus sekä kyky tehdä itsenäisiä päätöksiä laumansa parhaaksi. Nopea kyky omaksua asioita ja erittäin pitkä muisti auttavat sitä nykyäänkin toimimaan vartiointityössään.

Espanjanmastiffilla on siis luontainen taipumus vartiointiin ja näin ollen se saattaa olla varautunut vieraita kohtaan, se ei kuitenkaan saa osoittaa aiheetonta aggressiivisuutta eikä arkuutta. Isäntäväkeään kohtaan espanjanmastiffi on uskollinen ja osoittaa hellyyttä ja huolenpitoa kaikille jotka sen laumaan kuuluvat. Reviirinsä ulkopuolella

espanjanmastiffin tulee, vartiointitaipumuksestaan huolimatta, olla itsevarma ja ystävällinen ja ärsytykskynnyksen aggressioon tulee olla erittäin korkea. Vartiointikäytökseen kuuluu aina tietynlainen aggressio, koska se on uhkaa varoittavaa, tarvittaessa koira tulee kohti ja alkaa aktiivinen, matala, voimakas haukkuminen. Koko koiran olemuksesta uhkuu itsevarmuus (koira näyttää kokonsa). Näin koira varoittaa tulijaa ja näyttää olevansa valmis tarvittaessa puolustamaan laumaansa.

Espanjanmastiffin vartiointikäyttäytyminen vahvistuu usein illan hämärtyessä. Voimakas, matala ja hyvin intensiivinen haukku voi kuulua pitkänkin matkan päähän. Nuoret, kokemattomat koirat voivat olla vartiointikäytöksessään vielä liian innokkaita ja haukun kohteeksi voi joutua vaaratonkin liikehdintä tontin lähellä esim. joutsenet. Muuten turhan energian tuhlaaminen ei kuulu espanjanmastiffin käytökseen ja jollei mitään hälyttävää ole näköpiirissä, ne makailevat rauhallisina, jopa laiskan näköisinä, kuitenkin koko ajan tilanteita seuraillen. Kun tilanne sitten vaatii, koira lähtee liikkeelle, kokoonsa nähden todella nopeasti ja pystyy toimimaan ketterästi.

Alkuperäinen käyttötarkoitus on aina muistettava ja koiralle on järjestettävä mielekästä tekemistä, jotta sen itsevarmuus kasvaisi ja sitä kautta vältettäisiin turhautumiset ja mahdolliset luonnehäiriöt. Laumanvartijaominaisuuksien vuoksi espanjanmastiffille oikea elinpaikka on rauhallinen maalaisympäristö, jossa se voi toteuttaa vahtimistaipumuksiaan. Sosiaalistaminen on myös tärkeää, jos kontaktit jäävät muuten vähäisiksi.

Rodun kotimaassa arkuutta ja aggressiivisuutta ei hyväksytä, vaikkakin toki näitä tuossa suuressa populaatiossa esiintyy. Tietynlaista laumanvartijalle ominaista epäluuloisuutta uusia asioita kohtaan ei kuitenkaan sovi sekoittaa arkuuteen. *län myötä koira tulee itsevarmemmaksi, mutta tietty määrä epävarmuutta on tarpeen lauman suojelemisessa.* **Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio** Koska populaatiomme on erittäin pieni ja kapea, on kasvattajien ja harrastajien kiinnitettävä erityistä huomiota koirien luonteeseen. Myös ulkomuototuomareita ohjeistetaan kiinnittämään luonteeseen ja käytökseen huomiota, ja olemaan sen suhteen äärimmäisen tiukka. Aggressiivista käytöstä ihmistä kohtaan ei ole raportoitu tapahtuneen juuri lainkaan. Mikäli koirien perusluonne on äärimmäisen arka, on syytä pelätä sitä, että joukkoon mahtuu ns. pelkopurijoita, jos hermorakenne pääsee huonontumaan merkittävästi koirien keskuudessa.

Luonnetesti ja MH-luonnekuvaus

Vuonna 2012- 2015, 6 koira on osallistunut luonnetestiin (pistemäärin 93,95,38,113,125,83) ja kaksi näistä myös MH- luonnekuvaukseen. Laumanvartioiden osalta luonnetestejä ja kuvauksia täytyy katsoa rodun käyttötarkoitusta ja tyyppillistä luonnetta silmällä pitäen. Yksittäisten koirien pistemääriä arvioimatta voidaan sanoa, että toivottavaa rodulle olisi kiinnostunut mutta jokseenkin välinpitämätön käyttäytyminen testi tilanteissa. Suurempi puolustava käyttäytyminen kuuluu enemmän yleensä reviirikäytökseen.

4.2.3 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rodun alkuperäinen käyttö

Espanjanmastiffi on laumanvartija, jota on käytetty alun perin pääosin karjan vartijana, mutta myös alueen ja omaisuuden vartioinnissa.

Alkuperäiset, rodunomaiset käyttäytymistarpeet ja niiden täyttäminen

Espanjanmastiffi on työkoira, eikä se itsenäisen toimintatapansa vuoksi sovi täysin seurakoiran tai palveluskoiran rooliin. Osa koirista pääsee Suomessa toimimaan alkuperäisessä käyttötarkoituksessaan vartioiden maalla eläimiä. Espanjanmastiffia ei kuitenkaan täällä voida pitää irti reviirollään, koska se yleensä alkaa laajentaa sitä. Aitaaminen tai karjasuojassa/aidassa vartiointi ovat silti rodulle hyvä vaihtoehto. Tämän hetkisten tietojen mukaan Suomessa alkuperäisessä työkäytössä karjan/laumanvartijana on n. 1/3 espanjanmastiffeista. Kiinnostusta työkäyttöön on, mutta tällä hetkellä paremmin saatavat laumanvartijarodut ovat suositumpia. Espanjanmastiffeja, kuten muitakin laumanvartijarotuja käytetäänkin nykyisin paljon myös muun omaisuuden tai pihan vartioimiseen. Hyödynnettäessä espanjanmastiffia eläinvahtina pitää espanjanmastiffi pennusta tutustuttaa vahdittavien eläinten joukkoon. Näin ollen espanjanmastiffi aikuisena vartioi sitä kohdetta, mihin on pentuna leimautunut. Mutta myös nuoresta/aikuisesta koirasta voi tulla edelleen hyvä laumaansa vartioiva yksilö jos se siihen sopivan luonteen omaa ja ympäristö on sopiva. Vartioitavan eläinlajin (lampaat, linnut, hevoset, naudat) jahtaaminen tai leikki eivät kuulu hyvän laumanvartijan ominaisuuksiin vaan koira käyttäytyy tyynesti ja osaa rauhoittaa laumansa omalla käytöksellään. Saalisviettiä esiintyy jonkin verran ja se voi olla vahdittavan karjan turvallisuutta vaarantava piirre. Pennuilla voi joskus ilmetä 5- 10 kuukauden iässä lyhyt jakso karjan kanssa leikkimistä ja ajamista. Tähän on heti puututtava ja karjan kanssa toimimatonta pentua ei tule pitää karjan parissa kuin vahdittaessa. Käytöksen pitäisi sammua viimeistään 15-18 kuukauden iässä. Aikuinen saalisviettinen espanjanmastiffi ei ole hyvä ja turvallinen karjavahti ja myös sellaisen jalostuskäyttöä tulee harkita hyvin tarkoin.

Kotimaassaan rotu on jakautunut melko voimakkaasti käyttö- ja näyttölinjaan. Tämä on tärkeää huomioida työkoiria valittaessa ja kasvatettaessa. Kuten monista roturyhmistä (paimenkoirat, metsästyskoirat, ym.) on nähtävissä, käyttöominaisuudet säilyy aina parhaiten käytössä ja tämä koskee ihan yhtäläillä laumanvartijoitakin. Parissa sukupolvessa ei tietenkään saada kadotettua koko tuhatvuotisen historian muovaamaa luonnetta, mutta mitä useampi sukupolvi sukutaulussa on ilman alkuperäistä käyttöä, niin riskit alkuperäisen luonteen menettämisestä nousee ja samalla usein rodun ulkomuoto muuttuu. Laumanvartijan käyttöä karjan vartijana voidaan testata luotettavasti vain töissä karjan parissa.

Netistä löytyy kirja Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio, josta saa paljon lisää tietoa espanjanmastiffista työkoirana. Siellä käsitellään myös asioita jalostuksen kannalta.

Kokeet

Espanjanmastiffin kanssa voi harrastaa vaikka jäljestystä tai vetoa. Nuorta kasvavaa koiraa ei tule kuitenkaan rasittaa esim. vaativalla vetoharrastuksella.

Itsenäisen luonteensa vuoksi rodulta puuttuu miellyttämisen halu lähes kokonaan, yleensä se toteuttaa annettuja käskyjä jos / kun sille itselleen sopii. Ruoka voi toisilla yksilöillä toimia palkkiona tiettyyn rajaan asti.

Pitkäkestoiseen suoritukseen sillä tuskin löytyy mielenkiintoa. Tämän vuoksi varsinaisesti harrastuskoiraksi sitä ei voi suositella.

Suojelukoulutusta espanjanmastiffille ei saa antaa, eikä vartiointitaipumusta millään tavoin voimistaa. Rotu on luonteeltaan yleensä pehmeä, eikä liian kovat koulutusmenetelmät kuulu sen koulutukseen. Johdonmukainen tapaohjaus on tällekin rodulle kuitenkin tärkeä ja sopivat tavat motivointiin yleensä löytyvät yksilöstä riippuen, muuten suuren koiran kanssa on vaikea tulla toimeen.

Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Jalostustarkastus olisi näyttelyitä parempi tapa arvioida jalostuskoiran luonne- ja ulkonäköominaisuuksia. Suomen pienen espanjanmastiffikannan vuoksi sellaisia ei ole vielä järjestetty. Näyttelyissä espanjanmastiffeja kuitenkin käytetään jonkin verran.

4.2.4 Kotikäyttäytyminen ja lisääntyminen

Yksinoloon liittyvät ongelmat

Espanjanmastiffi on laumanvartija, joten lähtökohtaisesti sille on tärkeää oma lauma ympärillä. Yleensä kuitenkin oppii sietämään yksinolon siinä missä muutkin koirat.

Lisääntymiskäyttäytyminen

Koska Suomessa pentueita syntyy harvakseltaan ja rotu on harvinainen, ei meillä ole lisääntymisestä ja sen ongelmista laajaa, tarkkaa tilastoitua tietoa. Lähtökohtaisesti espanjanmastiffien lisääntymiskäyttäytymistä voi luonnehtia normaaliksi. Tosin keisarinleikkauksia on ollut jonkun verran, johtuen yleensä pienestä pentumäärästä.

Ulkomailla ikävä kyllä käytetään suhteellisen paljon keinosiemennyksiä, vedoten urosten terveyteen joka voi jatkossa, laajemmassa mittakaavassa, vaikuttaa urosten

lisääntymiskäyttäytymiseen. Ulkomailta tiedetään myös muutama yksilö joka ei itse astu eli luonnollinen kyky tähän jostakin syystä puuttuu, tarkempaa tietoa ongelmasta ei ole. Suomessa käytetyistä uroksista ei ole keinosiemennystä tarvinnut tiettävästi kukaan, jollei kyse ole ollut siirtosperman käytöstä. Työkoirapuolella luonnollista astumista pidetään arvossaan ja koirat hoitaa astumisen usein ilman ihmisten minkäänlaista apua. Jos uros ei itse astu tai narttu ei anna uroksien astua, ei sitä tulisi käyttää siitokseen.

Sosiaalinen käyttäytyminen

Espanjanmastiffi on itsevarma ja majesteettinen koira. Terveluonteinen, rauhallisesti ja ystävällisesti käyttäytyvä espanjanmastiffi täyttää nykyiset yhteiskuntakelpoisuuden kriteerit, mikä on näinkin suurelle koirarodulle erittäin tärkeää.

Se ei juuri välitä vieraista ihmisistä, sitä ei yleensä vain kiinnosta, mutta se sietää omistajansa läsnä ollessa käsittelyn osoittamatta pelkoa tai arkuutta.

Rodunomaisen luonteen omaavan espanjanmastiffin kanssa eläminen on helppoa, sillä oman reviirin ulkopuolella se on välinpitämätön niin ihmisiä kuin toisia koiria kohtaan (poikkeuksena äärimmäisen sukupuoliviettiset urokset tai murrosikäiset joiden hormoonit ovat heränneet.)

Espanjanmastiffi on työkoirataustastaan huolimatta myös erinomainen perhekoira, kunhan sillä on oikeanlainen maalaisympäristö ja tilaa liikkua. Ison koon vuoksi sille on tietenkin opetettava käyttäytymissäännöt lasten kanssa ja tietenkin tämä pätee myös toisinpäin.

Rakenteelliset tai terveydelliset seikat, jotka voivat vaikuttaa koirien käyttäytymiseen

Kipu voi aiheuttaa koirille stressiä, pelkotiloja ja aggressiivisuutta. Kun on vielä kyseessä näinkin iso koira, on hyvin tärkeää huomioida rakenteelliset ja terveydelliset seikat jalostuksessa.

4.2.5 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista sekä niiden korjaamisesta

*Nyrkkisääntönä voidaan pitää, että jalostuskoiran tulee luonteensa puolesta kyetä käyttöön, johon rotu on jalostettu. Koiran tulisi olla myös muulta käyttäytymiseltään rodunomainen. Jalostukseen käytettävällä koiralla tulee olla hyvä hermorakenne ja toimintakyky, jotta sen todennäköisyys periyttää jälkeläisilleen niiden hyvinvointia alentavia ominaisuuksia, kuten arkuutta, on mahdollisimman pieni. **Katariina Mäki Jalostuskoiran valinta***

Alkuperäinen käyttötarkoitus on aina muistettava ja koiralle on järjestettävä mielekästä tekemistä, jotta sen itsevarmuus kasvaisi ja sitä kautta vältettäisiin turhautumiset ja mahdolliset luonnehäiriöt. Laumanvartijaominaisuuksien vuoksi espanjanmastiffille oikea elinpaikka on rauhallinen maalaisympäristö, jossa se voi toteuttaa vahtimistaipumuksiaan. Sosiaalistaminen on myös tärkeää, jos kontaktit jäävät muuten vähäisiksi. Luonteisiin tulee kiinnittää erityistä huomiota jalostuksessa, aggressiivisuutta, arkuutta ja huonoa hermorakennetta ei hyväksytä. Pääsääntöisesti espanjanmastiffien luonne on hyvä ja sellaisena se tulee säilyttämään.

4.3. *Terveys ja lisääntyminen*

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet ja viat

PEVISA-ohjelman voimaantulovuosi sekä ohjelman muutokset

Espanjanmastiffien PEVISA –ohjelmaan on sisällytetty lonkkaniveldysplasia HD sekä kyynärniveldysplasia ED. Rodun PEVISA-ohjelman mukaan on kuvauspakko sekä lonkka- että kyynärnivelissä. Ikäraja on 18kk. Rekisteröinnin raja-arvona on Kennelliiton yleisen jalostusentavoiteohjelman mukaisesti lonkkaniveldysplasian aste D.

Kyynärniveldysplasian raja-arvo on aste 1. Ulkomaisilla uroksilla on toistaiseksi voimassa oleva poikkeuslupa. Kahden ensimmäisen pentueen kohdalla ei vaadita tutkimustuloksia mutta kolmatta pentuetta ei voi rekisteröidä ilman Pevisa-ohjelman mukaisia tutkimustuloksia.

Ulkomaisia uroksia koskeva poikkeuslupa on voimassa jotta se mahdollistaisi/kannustaisi kasvattajia käyttämään ja etsimään uroksia myös ulkomailta monimuotoisuutta ajatellen. Usein myös ulkomailta ei ole uroksista saatavilla ainakaan kyynärtuloksia. Pentueita on myös niin harvoin, että uusinta käyttöä ulkomaisilla uroksilla ei luultavasti edes tapahdu.

Uusi PEVISA-ohjelma, joka tulee voimaan jalostuksen tavoiteohjelman kanssa:

Lonkkaniveldysplasian raja-arvo D

Kyynärniveldysplasian raja-arvo 1

Kuvausikä on aikaisintaan 18 kk. Ulkomaisilta uroksilta toistaiseksi voimassa oleva poikkeuslupa.

Pevisa-ohjelman voimaantulovuosi on 2020

Lonkkanivelen kasvuhäiriö

Päivitetty 30.9.2013

ELT Anu Lappalainen

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika”, (engl. hip dysplasia, HD) on koirien yleisin luuston ja nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä silmämääräisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana.

Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutumisen on täydellistä ja yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa usein nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tämänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Myös ympäristöllä on vaikutusta lonkkavian ilmenemiseen ja vaikeusasteeseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaikeudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja nakshteleva ääni kävellessä.

Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä.

Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä ja oireilu laitetaankin usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälinjan aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa. Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelnesteiden ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja, kuten esimerkiksi lantion häpyluun lämpöluudutus, on myös olemassa. Huomioithan, että kirurgisesti hoidettua koira ei saa käyttää jalostukseen ja se tulisi siirtää EJ-rekisteriin.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla lonkkien röntgenkuvaukseen. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuva jalostusvalinta johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista eikä lonkkavikaisia koiria käytetä. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria. Lue lisää rotujen edistymisestä lonkkavian vastustamisessa.

Espanjanmastiffeilla esiintyy lonkkaniveldysplasiaa. Suomen pienen kannan takia on mahdoton antaa tarkempia esiintymislukuja, mutta joka tapauksessa yksi merkittävämmistä espanjanmastiffin sairauksista se on. Vaikka Espanjassakin on jo lonkkia kuvattu jonkin aikaa, niin paljon kasvatetaan vielä kuvaamattakin. Ulkomaiden kuvaustulokset eivät myöskään aina ole ihan suoraan Suomeen verrannollisia. Espanjanmastiffien kuvausmäärät ovat liian vähäiset BLUP-indeksien laskemiseen.

Kirjassa Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio sanotaan, että roduista, joilla lonkkaniveldysplasiaa esiintyy espanjanmastiffi kärsisi eniten tästä. Tämän väitteen uskoisi johtuvan espanjanmastiffin painosta. Suuri paino surkeiden lonkkien päälle ei ole hyvä yhdistelmä. On kuitenkin kovin koirakohtaista kuinka espanjanmastiffit tulevat toimeen huonojen lonkkien kanssa. Joku yksilö pärjää ihan hyvin vielä E lonkilla, mutta yhtä lailla kovin huonot lonkat voivat johtaa hyvinkin nuoren koiran lopetukseen. Kevyempi paino, vapaa liikunta ja hyvä lihaskunto auttavat koiraa pärjäämään huonommilla lonkilla lisäravinteiden ja lääkityksenkin ohella.

Kyynärnivelen kasvuhäiriöt

Päivitetty 30.9.2010

ELT Anu Lappalainen

Kyynärnivelen kasvuhäiriö (engl. elbow dysplasia, ED) on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan sairaus, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen inkongruenssia (nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta) pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi.

Kyynärnivelen kasvuhäiriön periytyminen on kvantitatiivista eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Kasvuhäiriön tyyppi vaihtelee eri roduilla, mikä viittaa siihen, että aiheuttajina ovat eri geenit. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä. Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelissä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat kasvuhäiriön seurauksena kehittyneestä nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana yleensä nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyy usein jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koira yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteeseen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Suomessa kyynärnivelen arviointi perustuu pääasiassa nivelrikon merkkeihin, mutta myös muut kasvuhäiriöön viittaavat röntgenlöydökset huomioidaan. Jalostusarvoindeksit (BLUP-

indeksit) tehostavat jalostusvalintaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran oman tuloksen lisäksi sen kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kyynärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

Espanjassa ei kuvata kyynäriä, joten esiintyvyydestä siellä ei ole minkäänlaista tietoa. Meidän tilastoissa kyynärniveldysplasiaa ei esiinny niin paljon kuin lonkkaniveldysplasiaa. Oletettavasti luontokin korjaa näin raskastekoiselta rodulta kaiken huonoimmat kyynärät omaavat koirat jalostuksestakin pois. Painosta suurempi osa on etujalkojen varassa, joten todennäköisemmin huonot kyynärät on pahempi espanjanmastiffin pärjäämisen kannalta kuin huonot lonkat. Mitä raskaampitekoinen koira on, niin sitä todennäköisemmin se ei lähellekään normaalia ikää kovin huonoilla kyynärillä elä. Espanjanmastiffien kuvausmäärät Suomessa ovat liian vähäiset BLUP-indeksien laskemiseen. Vain jalostukseen käytettävien yksilöiden kuvaus ei riitä, sillä myös jalostuskoirien lähisukulaisten kuvaus antaisi arvokasta tietoa sairauksien periytymisestä.

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet ja viat

Mahalaukun laajentuma ja kiertymä

Mahalaukun laajentuma ja kiertymä on suurikokoisilla, syvärintaisilla koirilla esiintyvä hengenvaarallinen, välitöntä hoitoa vaativa tila. Erityisesti suuret ja jättirodut, esimerkiksi saksanpaimenkoira, dobermanni, iso villakoira ja irlanninsusikoira, ovat alttiita saamaan mahalaukun laajentuman ja kiertymän. On epäilty, että mahalaukun supistumishäiriöt altistavat kiertymälle. Lisäksi liikunta ennen ja jälkeen ruokinnan saattaa lisätä riskiä saada kiertymä.

Aluksi mahalaukku täyttyy kaasulla, lisäksi nestettä ja ruokaa on usein samanaikaisesti mahalaukussa. Täyttynyt mahalaukku saattaa pysyä normaaliasennossaan vatsaontelossa, jolloin puhutaan mahalaukun laajentumasta. Jos täyttynyt mahalaukku kiertyy ympäri, puhutaan mahalaukun laajentumasta ja kiertymästä.

Laajentunut mahalaukku painaa suuria laskimoita aiheuttaen shokkioireita. Mahalaukun seinämä saattaa verenkiertohäiriöiden seurauksena mennä kuolioon ja jopa puhjeta. Mahalaukun kiertymään voi liittyä myös pernan ja suoliston kiertymä. Mahalaukun laajentuman ja kiertymän oireita ovat pahoinvointi, oksennussyritykset, apaattisuus, heikkous, vatsakipu ja vatsan turpoaminen kylkikaaren takaa.

Mahalaukun laajentuman ja kiertymän hoito:

- *Shokkihoito: nestehoito, kortisoni(?), kipulääkitys*
- *Mahalaukun tyhjentäminen kaasusta esimerkiksi mahaletkun avulla*
- *Kirurgia: Mahalaukku käännetään oikeaan asentoon ja kiinnitetään vatsaontelon seinään. Tarvittaessa perna poistetaan, mikäli siinä on verenkiertohäiriöitä. Mahalaukun seinämää saatetaan joutua poistamaan kuolioitumisen vuoksi.*

Komplikaatiot:

Mahalaukun seinämän verenkierron palautuessa normaaliksi, elimistössä muodostuneet myrkylliset yhdisteet saattavat aiheuttaa vaurioita mahalaukun seinämään. Sydänlihaksen verenkiertohäiriöt ja em. myrkylliset yhdisteet saattavat vaurioittaa sydänlihasta ja aiheuttaa rytmihäiriöitä. Rytmihäiriöt ilmenevät useimmiten 12 tunnin-3 vuorokauden sisällä leikkauksesta.

Ennuste:

Ennuste riippuu laajentuman asteesta ja kuinka nopeasti hoito aloitetaan. Noin 30–40 % mahalaukun laajentumaan ja kiertymään sairastuneista koirista kuolee.

Artikkelin kirjoittanut: Ell Tarja Forell Koiraklinikka Oy, Turku

Espanjanmastiffilla esiintyy mahalaukunkiertymää, kuten monilla muillakin isoilla koiraroduilla. Korkean kuolleisuuden vuoksi se on yksi merkittävämpiä espanjanmastiffin sairauksia. Mahalaukunkiertymän riskin tiedetään olevan ainakin jossain määrin perinnöllistä. Perinnöllisyys voi liittyä persoonallisuuteen, temperamenttiin sekä koiran vartalon muotoon. Mahalaukun kiertymän riskiä on esim. tanskandogeilla saatu vähennettyä jalostuksen myötä (rodun koko ja ahdas rintakehä). Syvä- ja kapearintaisilla koirilla on tutkimuksienkin mukaan suurempi riski sairastua. Espanjanmastiffilla rintakehän tulee olla tilava ja sen liiallista kokoa/korkeutta ei tule tietoisesti lisätä. Kirja Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio kertoo, että työkoirina toimivilla espanjanmastiffeilla mahalaukunkiertymä olisi hyvin harvinainen, vaikka muuten pitää sitä yhtenä merkittävänä espanjanmastiffien kuolinsyynä. Syiksi epäillään mm. työkoirien jatkuvaa rauhallista liikuntaa ja liian ruokinnan välttämistä. Lemmikkeinä pidettävien koirien epäillään myös altistuvan enemmän stressille ja stressiherkkyyttä pidetäänkin yhtenä mahalaukunkiertymän merkittävänä syynä. Espanjassa mastiffit pääsevät yleensä liikkumaan hyvin laajoilla alueilla ja tällaiset olot tuskin Suomessakaan edes karjatiloiilla onnistuu, koska tilat ovat Suomessa melko pieniä ja esim. lampaitakin laidunnetaan useammissa ryhmissä, joten yksittäiset laitumet aniharvoin ovat edes kymmeniä hehtaareja saati tuhansia. Kuitenkin tällainen vapaa liikunta mahdollisimman isolla alueella ja koirien hoikkina pitäminen kannattaa huomioida, ei niistä ainakaan haittaa ole jos ei tässä asiassa hyötyäkään.

Spondyloosi

ELT Anu Saikku-Bäckström

Spondylosis deformans eli spondyloosi on selkärangan rappeumasairaus, jossa selkänikamien rajoille muodostuu luupiikkejä ja/tai -siltoja. Spondyloosia kehittyy usein normaalistikin ikääntymisen myötä, mutta bokseilla rappeumaa todetaan jo nuorilla koirilla. Spondyloosi on todettu perinnölliseksi sairaudeksi bokseilla (perinnöllisyys 0,42–0,62), joten sitä voidaan vastustaa jalostusvalinnoilla.

Silloittumat ovat yleisimpiä rintarangan loppuosassa ja lannerangan sekä ristiselän alueella, joten rinta- ja lannerangasta otetut sivukuvat ovat riittäviä kartoituskuvaamisessa.

Spondyloosin suositeltava kuvausikä bokseilla on 2 vuotta, jolloin ikääntymismuutoksia ei vielä ole, mutta perinnölliset muutokset ovat ehtineet muodostua. Vanhalle koiralle sallitaan hieman enemmän muutoksia kuin saman lausunnon saavalle nuorelle koiralle, mutta eri-ikäisten koirien lausuntoja on vaikea verrata suoraan, koska ikääntymismuutosten osuutta on hankalaa arvioida. Kuitenkin kannattaa muistaa, että spondyloosi on etenevä sairaus, joten puhdas selkä tai vain lievät muutokset vanhemmalla koiralla on jalostuksellisesti erittäin merkittävä löydös.

Spondyloosia pidettiin pitkään koiralle merkityksettömänä oireettomana ikääntymismuutoksena. On kuitenkin havaittu, että selkärankaan muodostuneet luupiikit ja silloittumat voivat aiheuttaa koiralle vaihtelevanasteisia oireita kuten jäykkyyttä, ontumista, epämääräisiä selkäkipuja ja hyppäämishaluttomuutta. Kehittymässä olevat luupiikit voivat murtua tai hangata toisiaan aiheuttaen tulehduskipua alueella – toisinaan paikalliset oireet helpottavat kun luutumisen etenee täydeksi sillaksi. Ventraalinen eli nikamien alapuolelle muodostuva siltamuodostus jäykistää selkää rasittaen viereisiä nikamavälejä. Harvinaisempi lateraalinen eli nikamien sivuille muodostuva spondyloosi voi painaa hermojuuria ja aiheuttaa koiralle rajujakin oireita, kuten virtsan ja ulosteen pidätyskyvyttömyyttä tai halvausoireita.

Tällaisen tilanteen diagnosointi vaatii useimmiten röntgenkuvauksen lisäksi tietokonetomografia (CT) tai magneetti (MRI) tutkimuksen. Spondyloosia sairastavien koirien oireilu vaihtelee voimakkaasti yksilöittäin ja jopa vaikeaa spondyloosia sairastava bokseri voi olla täysin oireeton, joten kartoituskuvaaminen on jalostuksellisesti tärkeää.

Spondyloosi on valitettavasti bokkereilla jo niin yleistä, että pelkästään sen perusteella ei kannata koira sulkea pois jalostuksesta kuin vaikeissa tapauksissa, jotta jalostuskanta ei pienene liikaa. Spondyloosin periytymismekanismeja ei tarkkaan tiedetä, joten voidaan noudattaa yleistä vastaavanlaisten sairauksien jalostuksesta annettua suositusta: käytettäessä spondyloosia sairastavaa koira pyritään etsimään sille partneri, joka on spondyloosivapaa (SP0) tai jolla on vain lieviä muutoksia. Nuoren, keskivaikeaa (SP3) spondyloosia sairastavan koiran jalostuskäyttöä tulee harkita tarkkaan ja vaikeaa (SP4) spondyloosia sairastavat yksilöt tulisi sulkea pois jalostuksesta. Sukua tulee katsoa laajemminkin eli myös vanhempien ja pentuesisarusten lausunnot kannattaa huomioida koiran perimän ja ilmiäsun vaikutuksen arvioimiseksi.

On tärkeää muistaa, että selkänikamissa voi olla paljon muitakin sairauksia kuin spondyloosi, joten spondyloosipuhdas (SP0) selkä ei aina ole sama kuin terve selkä. Välimuotoiset nikamat erityisesti lannerangan lopun ja ristiselän välissä (L7–S) ovat melko yleisiä ja altistavat ristiselän kivuille tai toimintahäiriöille usein jopa enemmän kuin spondyloosi.

Selkien kuvausmäärät on hyvin vähäiset, mutta silti niiden perusteella on aihetta epäillä espanjanmastiffeilla spondyloosia esiintyvän. Sitä kuinka laajasti spondyloosi rodussa esiintyy ei tiedetä, siksi suositellaan selätkin kuvattavan. Se antaisi tärkeää tietoa kuinka laajasti spondyloosi rodussamme esiintyy. Jalostuksen suhteen voidaan edetä Kennelliiton suositusten mukaisesti.

Polven ristisidevaurio

Polven etummaisesta ristisiteen vaurio on yleinen sairaus monilla koiraroduilla. Sitä ilmenee sekä pienillä että isoilla roduilla. Ristisiteen vaurio on koirien yleisin kirurgista hoitoa vaativa nivelsairaus.

Suurin osa ristisidevaurioista aluksi osittaisia

Ristisiteet ovat vahva, lyhyt siderakenne polvinivelen keskellä, reisiluun ja sääriluun välillä.

Eturistiside on toiminnallisesti takaristisidettä tärkeämpi, koska se tukee reisiluun pään sääriluun nivelpinnalle takajalan työntövaiheen aikana. Eturistiside rajoittaa myös polvinivelen kiertoliikettä. Kun eturistiside peittää, polvinivel löystyy ja reisiluu pääsee liukumaan taaksepäin sääriluun nivelpinnalla. Liike vaurioittaa nivelkierukoita ja rustopintoja.

Ristisidevaurion seurauksena polviniveleen kehittyy nopeasti tulehdusreaktion seurauksena rappeuttava nivelrikko. Polven toimintakyvyn palauttamiseksi eturistisidevaurio täytyy viipymättä hoitaa kirurgisesti. Leikkausmenetelmiä on useita, ja oikea leikkausmenetelmä valitaan potilaskohtaisesti. Hoitotulos on yleensä hyvä, mutta ei täysin estä nivelrikon kehittymistä polviniveleen.

Ristisidevaurioita pidettiin aiemmin äkillisenä trauman aiheuttamana sairautena. Nykyään tiedetään, että noin 80 % ristisidevaurioista on aluksi osittaisia. Polvinivel voi aluksi olla tukeva tai löysyys on lievää. Vähitellen vaurio etenee, kun ristiside ei parane vaan peittää asteittain rappeutuessaan. Polveen kehittyy usein nivelrikkomuutoksia jo ristisidevaurion ja nivelen löysyyden edetessä.

Monet takajalan ja polvinivelen rakenteeseen, toimintaan ja aineenvaihduntaan liittyvät tekijät vaikuttavat ristisidevaurion syntyyn ja sairausalttiuteen

Takajalan puutteellinen kulmautuminen, jossa reisiluun ja sääriluun välinen kulma on sivusta katsottuna liian pieni, aiheuttaa lisärasitusta eturistisiteelle, ja sitä pidetään tärkeänä

eturistisidevauriolle altistavana tekijänä. Samankaltainen liiallinen kuormitus eturistisiteelle voi syntyä myös silloin, jos sääriluun nivelpinta on taaksepäin kalteva. Lonkkien kipeytyminen lisää polvinivelten kuormitusta ja altistaa ristisidevauriolle. Muut polvinivelen sairaudet, kuten osteokondroosi ja polvilumpion luksaatio johtavat usein ristisidevaurioon: osteokondroosi voi häiritä kasvuaikana eturistisiteen normaalia kehittymistä ja myöhemmin osteokondroosiin liittyvä rustovaurio, nivelen tulehdusreaktio ja nivelrikkomuutokset johtavat eturistisiteen pettämiseen.

Polvilumpion luksaatioon liittyy tulehdusreaktion ja nivelrikkomuutosten lisäksi polvinivelen toiminnallinen asennonmuutos. Etenkin hoitamaton mediaalinen luksaatiotaipumus, johon liittyy sääriluun kiertyminen sisäänpäin, vaurioittaa ristisidettä. Iäkkäillä koirilla yleiskuntoon vaikuttavat sairaudet, erityisesti kilpirauhasen vajaatoiminta ja kortisolin liikaeritys (Cushingin tauti) altistavat eturistisidevaurioille. Myös ylipaino on merkittävä ristisidevauriolle altistava tekijä.

Ristisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen, operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen

Suurin osa eturistisidevauriolle altistavista tekijöistä liittyy koiran rakenteeseen tai muihin sairauksiin ja niiden aiheuttamaan toimintahäiriöön polvinivelessä. Tämän vuoksi myös eturistisidevaurio on voimakkaasti perinnöllinen sairaus. Sairauden esiintyvyys vaihtelee voimakkaasti roduittain ja jopa pentueittain. Sairauden syy voi olla rotukohtaisesti liitettävissä tiettyyn altistavaan tekijään, kuten polvilumpion luksaatioon pienillä roduilla tai osteokondroosiin isommilla roduilla. Koiralla, jolla todetaan ja hoidetaan ristisidevaurio, on noin 50 % todennäköisyys kehittää eturistisidevaurio myös toiseen polviniveleen seuraavan vuoden kuluessa. Tämäkin havainto korostaa rakenteen, yksilöllisen alttiuden ja perinnöllisen taipumuksen merkitystä vaurion synnylle yksittäisen trauman sijaan.

Ristisidevaurioita tavataan kaikenikäisillä koirilla, mutta tyypillinen esiintymisikä voi antaa viitteitä sairauden taustasyystä rodussa. Osteokondroosin yhteydessä ristisidevaurio voi oireilla

jo ennen kasvun päättymistä. Joillakin pienillä roduilla valtaosa ristisidevaurioista ilmenee vanhuusvuosina, jolloin rappeuttavat yleissairaudet voivat olla merkittävä taustasy.

Sairauden perinnöllisen luonteen takia ristisidevaurion takia operoitua koiraa ei saa käyttää jalostukseen. Operoidut koirat tulisi siirtää Kennelliiton jalostusstrategian mukaisesti EJ-rekisteriin. Jos koiraa on jo käytetty jalostukseen, sairauriski täytyy ottaa huomioon jälkeläisten jalostuskäyttöä suunniteltaessa.

Huomioitavaa on, että polvilumpion luksaation varalta annettava polvilausunto ei kuvaa sairastumisriskiä eturistisidevaurion suhteen.

Teksti: ELL Juha Kallio, Eläinystäväsi Lääkäri, Tampere

Luomien virheasennot ja niiden merkitys yksilön ja jalostuksen kannalta

Luomien virheasennot ovat melko tavallisia tietyillä rotukoirilla ja -kissoilla. Luomien sisään- ja uloskiertymät, liian suuret luomiraot sekä naaman ja luomien karvojen osuminen silmiin johtuu yleensä pään rakenteiden muodoista.

Lyhyt kuono, matala silmäkuoppa, pitkä kapea kuono, syvä silmäkuoppa suhteessa liian suureen tai liian pieneen silmämunaan sekä naaman alueen ihon liian runsas karvoitus tai poimuisuus altistavat silmän eriasteisille vahingoille. Seuraavassa tavallisimmat luomen virheasennot.

Entropion eli luomen sisääнкиertymä

Entropion on tavallisimmin alaluomessa esiintyvä virheasento, jolloin luomi kiertyy sisäänpäin aiheuttaen silmän pinnan ärtymistä luomen karvojen tai ihon osuessa silmän pintaan. Tyypillinen oire on silmän kyynelehtiminen roskan tunteen takia. Lyhytkuonoisilla kissa- ja koiraroduilla entropion esiintyy tavallisimmin nenänpuoleisessa alaluomessa, jolloin myös alaluomen kyynelkanavan aukko kiertyy liiaksi sisään, eikä siten viemäroä kyyneliä normaalisti.

Tämä lisää kyönelehtimistä. Isommilla koiraroduilla entropion voi liittyä liian suureen luomirakoon (makroblepharon), näillä alaluomi rullaa sisäänpäin tyypillisesti korvanpuoleisesta osasta. Lisäksi pään ihon runsas poimuisuus aiheuttaa luomien sisääнкиertymää .

Pahimmillaan kiertymä aiheuttaa silmän sarveiskalvon haavautumista ja siten voimakasta kipua. Oireina tällöin on lisäksi silmän punoitus ja siristely. Lievimmillään entropion ei aiheuta näkyviä oireita. Eriasteista sarveiskalvon nenäpuoleisen kulman pigmentaatiota (pigmentary keratitis) esiintyy erityisesti lyhytkuonoisilla kääpiörotuisilla koirilla pidempään jatkuneesta sarveiskalvon ärsytystilasta johtuen.

Trichiasis eli luomen tai naaman karvojen osuminen silmään

Trichiasis on tyypillisesti lyhytkuonoisilla roduilla esiintyvä ongelma, jolloin nenäpuoleisen silmäkulman ihon karvoitus ulottuu hyvin lähelle silmäkulmaa ja karvat suuntautuvat silmään (medial caruncular trichiasis). Nenäpoimun ollessa hyvin korostunut ja kuonon ollessa hyvin lyhyt, nenäpoimun karvat voivat osua silmän pintaan (nasal fold trichiasis). Karvat aiheuttavat samanlaisia oireita kuin entropion. Mikäli karvat osuvat sarveiskalvoon, kuten yleensä nenäpoimutapauksissa, ne aiheuttavat usein vakavampia näkyviä oireita kuin osuessaan vain sidekalvoon. Karvan laatu vaikuttaa oireiden vakavuuteen. Paksut jäykät lyhyet karvat aiheuttavat enemmän vahinkoja kuin hennot ja ohuet karvat.

On hyvin tavallista että lyhytkuonoisilla roduilla todetaan yhtäaikaan entropion ja trichiasis.

Ongelman vakavuutta kuvannee parhaiten oireiden vakavuus. Mikäli kiertymä on lievä tai karvoitus vähäistä, se toki todetaan, mutta hoitotoimenpiteitä ei välttämättä tarvitse tehdä. Vakavat tapaukset tulee aina hoitaa kirurgisesti, sillä niiden aiheuttamat vahingot ovat kivuliaita ja pahimmillaan näkökykyä uhkaavia (sarveiskalvon haavaumat, pigmentoituminen). Virallisessa silmätarkastuskaavakkeessa tutkija toteaa vaivan, aiheutti se oireita tai ei, ja parhaansa mukaan pyrkii luokittelemaan vaivan vakavuuden.

Jalostukseen entropion tai trichiasis potilaita voi käyttää, mutta maalaisjärjen käyttö suotavaa. Vakavia tapauksia (kirurgista hoitoa vaativat, näkökyvyltään heikentyneet) ei tulisi käyttää jalostukseen lainkaan. Lieviä tapauksia voi käyttää jalostukseen, mutta puolisiksi valittakoon vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Mikäli kaikki entropion- tai trichiasis-diagnoosin saaneet lyhytkuonoiset kääpiörotuiset koirat suljettaisiin pois jalostuksesta, vaarana olisi geenipohjan merkittävä kapeneminen.

Luomen uloskiertymä ja liian suuri luomirako

Luomen uloskiertymä (ektropion) ja liian suuri luomirako (makroblepharon) ovat melko tavallisia löydöksiä erityisesti suurilla koiraroduilla. Pahimmillaan luomiraot on niin suuret, että ala- ja yläluomi ovat keskeltä ulos- ja reunoilta sisääнкиertyvät. Tällöin luomien rakenne muistuttaa timanttia ja siitä käytetäänkin diamond eye- nimitystä.

Pään suuri koko, ”numeroa liian suuri iho”, isohko silmäkuoppa ja siihen suhteessa liian pieni silmämuna aiheuttavat epäsuhdan, jolloin silmäluomen reunat eivät enää asetu sievästi silmää

vasten, eivätkä siten toimi normaalisti. Nenänpuoleinen kulma voi olla poikkeuksellisen avoin pitkäkuonoisilla koiraroduilla, jolloin siihen kertyy runsaasti eritteitä. Esiin pilkottavien luomien sisäpintojen ja silmämunan sidekalvot ovat alttiita vedolle, pölylle ja UV säteilylle ja toistuvat sidekalvon tulehdukset ovat tyypillisiä. Kyynelen levittyminen voi olla puutteellista ja siten sarveiskalvojen pinnat voivat ahavoitua ja tulehtua. Vanhemmiten ihon elastisuuden muuttuessa luomet alkavat roikkua usein entistä pahemmin. Tavallisimmin alaluomi on osin irti silmän pinnasta ja uloskiertävä (ektropion). Mutta myös yläluomi voi alkaa roikkua silmän päällä aiheuttaen ongelmia näkökyvylle.

Makroblepharonia voi esiintyä myös kääpiöroduilla. Näillä on usein suhteessa liian matala silmäkuoppa ja liian suuri silmämuna. Tällaisella potilaalla ilme on lepotilassakin ”pelästynyt tai mulkoileva” johtuen valkean kovakalvon (”valkuaisen”) näkymisestä kauttaaltaan silmän reunoilla. Luomien sulkeminen voi olla hidasta tai puutteellista ja sarveiskalvon vauriot tyypillisiä. Pahimmillaan liian suuret luomiraot yhdessä matalan silmäkuopan ja liian suuren silmämunan kanssa altistavat silmän ulospullahdukselle (proptosis) tappelun tai kolarin yhteydessä.

Samoin kuin entropion- tai trichiasis-koiria, lieviä ektropion- tai makroblepharon-diagnoosin saaneita koiria voi käyttää jalostukseen, mutta puolisosiksi valittakoon em. vaivan suhteen mahdollisimman terve yksilö. Vakavia tapauksia ei tule käyttää jalostukseen lainkaan.

Sari Jalomäki, ELL,
Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri,

Silmätarkastuseläinlääkäri

Mastiffityyppisillä koirilla silmäluomien virheasentoja esiintyy normaalia enemmän. Pään rakenne sekä liiallinen roikkuva nahka altistaa luomien virheasentoille, näin perinnöllisyydellä on todennäköisesti suuri merkitys. Kennelliiton 2018 voimaan tulleen rotukohtaisten ohjeen mukaan näyttelytuomareiden tulisi kiinnittää tähän huomiota myös espanjanmastiffien osalta. Etenkin vakavemmat muodot näkyvät hyvin ulospäinkin, kun vain kasvattaja osaa katsoa ja tiedostaa tämän ongelmaksi. Suositellaan, että toinen jalostukseen käytettävistä koirista olisi todettu terveeksi silmistään.

Huomioida kannattaa, että ulkomailta saatetaan jalostuskoiriltakin luomivirheitä leikata.

Autoimmuunisairaudet

Autoimmuunisairaudet liittyvät yksilön puolustusmekanismeihin. Autoimmuunisairaus tuhoaa virheellisesti yksilön omia kudoksia ja siihen liittyy usein perinnöllinen alttius.

Autoimmuunisairauksia on lukuisia. Koirien autoimmuunisairauksiin kuuluvat yleisimpinä allergiat, atopiat, kilpirauhasen vajaatoiminta, diabetes, Addisonin tauti, trombosytopenia, immuunivälitteinen hemolyyttinen anemia, reuman kaltaiset sairaudet, autoimmuuni aivokalvontulehdus ja erilaiset suolistosairaudet. (**Lohen tutkimusryhmä/Helsingin yliopisto**)

Suuri osa eri rotujen ongelmista liittyy immuunijärjestelmään (syövät, iho-ongelmat, tulehdukset, autoimmuunitaudit). Näihin olisi helppo puuttua laveammalla jalostuksella, kun kerran tiedetään, että rotujen jalostuspohjat ovat nykyisin aivan liian kapeita. Bonnet mainitsi, että Norjassa käytetään kaikista uroksista jalostukseen noin 8 %. Samankaltaisia lukuja on raportoitu monessa maassa, myös Koiranetin luvut ovat tällaisia, tai jopa alhaisempia. Rodut on alun perin luotu pienestä joukosta koiria, joiden perimää on sitten vielä hukattu sulkemalla suurin osa koirista pois jalostuksesta. Silloin on tietysti odotettavissakin, että eläinten immuunijärjestelmä alkaa pettää. (**Agrian sairaus- ja kuolinsyytilastot kertovat tarkasti koirarotujen terveydestä, Katariina Mäki 2009**)

Autoimmuunisairaudet ovat lisääntyneet kaikilla koiraroduilla ja niihin tulisi kiinnittää ihan sama huomio jalostuksessa, kuin luustovaivoihin.

Purenta

Suu ja purenta ovat olennaisia koirien jokapäiväiselle toiminnalle eikä espanjanmastiffi ole mikään poikkeus. On olennaista, että koiralla on hyvä suu, kaikkine osineen, hampailla syvät juuret ja hyvä purenta.

Espanjanmastiffeja, joilla on ylä- tai alapurenta, ei tulisi käyttää jalostukseen, koska en periytyvät voimakkaasti. Ylä- ja alapurennalla voi olla kaksi ongelmaa: hampaiden lähteminen ja / tai hampaiden pehmeäpien osien kuluminen, ml.

Suulaki. Lisäksi monilla koirilla, joilla on alapurenta, on lyhyempi pääkallo (brakykefaalia).

Pahat purentavirheet voidaan korjata vain kirurgisesti. Purentavirheitä on lieviä ja vakavampia ja niistä käytetään epäselviä nimityksiä, kuten käänteinen saksipurenta, leukojen eteentyöntyminen kontaktissa jne.. Espanjanmastiffin rotumääritelmä on selvä, alapurentaa ei hyväksytä ja paras tapa ei-ammattilaiselle on katsoa kulmahampaiden suhdetta toisiinsa.

Tavallisesti katsotaan vain koiran etuhampaita (ei kulmahampaita) ja sanotaan, että koiralla on yläpurenta, saksipurenta, tasapurenta tai alapurenta, riippuen etuhampaiden suhteesta toisiinsa. Tämä voi johtaa sekaannukseen, etuhampaat ovat hammaskuopassa ja se voi siirtyä monesta syystä, ml. johtuen alaleuan korjaustoimenpiteistä. Ne voivat liikkua myös iän myötä.

Etuhampaiden huonolla asennolla on voimakas periytyminen ja vika voidaan peittää oikomalla, mikä on epäeettistä. Näiden ongelmien esiintyessä, koiraa ei tulisi käyttää jalostukseen. **Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio**

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Tilastoitua tietoa espanjanmastiffin yleisimmistä kuolinsyistä on hyvin vähän, mutta voidaan olettaa, että luustosairaudet ja mahalaukunkiertymä ovat yksiä merkittävämpiä kuolinsyitä.

4.3.4 Lisääntyminen

Rodun keskimääräinen pentuekoko on 6-8 pentua. Yli 10 pentuakaan ei espanjanmastiffeilla ole harvinaisuus. Epätyypillisen pieni pentumäärä saattaa aiheuttaa keisarinleikkaustarvetta pennun/pentujen kasvaessa kohdussa normaalia suuremmiksi. Lisääntymiseen liittyvistä vaikeuksista esim. urosten astumishalukkuudesta tai narttujen synnytyksistä ei ole tutkittua tai tilastoitua tietoa. Rotu on alkukantainen ja narttujen synnytyksien ja pentujen hoidon tulisi hoitua pääosin hyvin.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Ulkomuotoon liittyvät anatomiset piirteet, jotka altistavat rodun yksilöt sairauksille tai lisääntymis- ja hyvinvointiongelmille

Rotu on hyvin suurikokoinen ja voi aiheutua esim. tukielinten sairauksia jos lihaskunto puuttuu ja rakenne on heikko (kierot raajat, selän mittasuhteet jne.). Espanjanmastiffilla on silmäkulmista lievästi alas kaulan alle laskeutuva, yleensä kaksiosainen, löysä nahkapussi (papada). Liioiteltu nahkaisuus voi aiheuttaa iho- silmä tai huuliongelmia. Tiivis puolipitkä turkki kastuessaan läpimäräksi voi aiheuttaa riskin hot spotiin (jatkuvat hotspotit voivat silti viitata immunitaatioongelmiin), muuten turkki suojaa hyvin ulkona kosteudelta. Kesällä, jos koira kuolaa paljon sen kaulan alusnahka voi jäädä jatkuvasti kosteaksi ja ihoon voi tulla hiiva- tai bakteeritulehdus. Luppakorvaisilla koirilla on suhteessa enemmän korvatulehduksia, mutta niiden syntyyn voi monesti vaikuttaa puhdistuksella. Jatkuvat korvaongelmat voivat taas viitata immunitaatioongelmiin, epäsopevaan ruokavalioon tms. Joillakin koirilla liian löysät luomivaot voivat aiheuttaa tulehtumisriskin.

Kennelliiton yleinen jalostusstrategia 2018-2022 kieltää mm. liioitellun koon jalostuksen sekä liioitellun, terveyttä haittaavan nahan poimuisuuden. Nämä on kovin tulkinnanvaraisia ohjeita. Yhdessä muiden Pohjoismaisten kennelliittojen kanssa Suomen Kennelliitto tekee FCI:lle aloitteita, jotta se tekisi esityksiä rotumääritelmien muuttamisesta sekä tarkentamisesta. Euroopan Neuvoston julkilausuman mukaan rotumääritelmässä tulisi määritellä koirille mm. enimmäis- ja vähimmäiskorkeus ja -paino, jotta ehkäistäisiin liian suureen ja pieneen kokoon liittyviä ongelmia. Espanjanmastiffi on yksi painavimmista roduista, joten tämä on syytä huomioida. Samassa lausumassa mainitaan myös, että rotumääritelmässä tulee tavoitella rakennetta, jolla vältetään silmäluomien virheasennot.

Kennelliitolla on 2018 tullut voimaan rotukohtaiset ohjeet yhteistyössä pohjoismaisten kennelliittojen kanssa. Vaikka espanjanmastiffi ei ole erikoistarkkailun listalla, niin sitäkin koskee sieltä **kaikkia rotuja koskevat yhteiset ohjeet ja roturyhmänsä FCI 2** koskevat yleisohjeet.

Rotukohtaiset ohjeet

Ryhmän 2 roduista: *Tässä ryhmässä on useita brakykefaalisia rotuja, mastiffityypisiä ja vuoristokoiria. On äärimmäisen tärkeää, että koirat ovat mittasuhteiltaan sopusuhtaisia ja etteivät ne ole liian lihavia. Niillä tulee olla terve, vahva rakenne, jotta ne pystyvät kantamaan tyypillisesti raskaan runkonsa ja päänsä rotumääritelmän mukaisesti. Niiden on liikuttava vaivattomasti ja terveesti. Raskas hengitys samoin kuin erittäin raskas, matalalla kannettu pää on virhe niin pienissä kuin suurissakin roduissa. Katso myös liite 2: hengitysvaikeuksien arviointi. Kapeat etuosat, käyrät eturaajat ja heikot välikämmenet samoin kuin pihtikintut ja puutteelliset tai liian voimakkaat takakulmaukset ovat virhe kaikilla roduilla, mutta näiden seikkojen huomiointi on erityisen tärkeää ryhmän 2 raskaiden rotujen kohdalla.*

Mastiffityypisillä koirilla *on runsaasti löysää nahkaa, joka ei koskaan saa olla liiallista. Liioteltu nahka aiheuttaa iho-, silmä- tai huuliongelmia. Katso myös liite 3: silmäongelmat. Ihon tulee olla terve, vailla merkkejä ärsytyksestä. Monilla tämän ryhmän roduilla on edelleen vartiointitaijumusta ja terävyyttä. Rotutyypilliset piirteet tulee säilyttää, mutta niiden tulee olla sopusoinnussa kaikkia rotuja koskevien suositusten ja arvosteluohjeiden kanssa.*

Rodut joilla on runsaasti löysää nahkaa *Ongelmat liittyvät rotupiirteisiin: Silmäluomien koko ja muoto, ihon löysyys, raskaat korvat ja huulet. Nämä rotupiirteet voivat liioiteltuina vetää silmänympäryskudoksia alaspäin ja aiheuttaa löysät tai kiertyneet silmäluomet (ektropium ja/ tai entropium, timantinmuotoinen silmä ja/tai makroblepharon eli liian suuri luomirako), yläluomen riippumisen silmän päällä ja sarveiskalvoon hankaavat silmäripset. Rypyt luomien reunassa vaikeuttavat silmän räpyttämistä.*

4.3.6 Yhteenvedo rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Suurimmat ongelmat liittyvät rakenteen tasapainottomuuteen. Jos ison koiran rakennekaan ei tue kokoa, seuraa nivel- ja luusto-ongelmia. Lihakset, kulmaukset, raajojen yhdenmukaisuus, luuston vahvuus, koiran leveys, selän rakenne tulee olla kunnossa. Lonkka-, kyynär-, polvi- ja selkäongelmat ovat rodulla suurin riski tällä hetkellä.

4.4. Ulkomuoto

Rotumääritelmä

KÄYTTÖTARKOITUS: Vartiointi ja suojele. Tätä rotua on käytetty jo keskiajalta lähtien siirrettäessä karjaa (varsinkin merinolampaita) laitumelta toiselle vuodenaikojen mukaan. Koirat suojelivat karjaa susilta ja muilta pedoilta kaikkina vuodenaikoina ja erilaisissa maastoissa karjan laiduntaessa tai siirtyessä paikasta toiseen. Rotua käytetään yhä edelleen alkuperäiseen käyttötarkoitukseensa sekä myös maatilojen, ihmisten ja omaisuuden vartiointiin ja suojelemiseen.

FCI:N LUOKITUS: Ryhmä 2 Pinsarit, snautserit, molossityyppiset ja sveitsinpaimenkoirat
Alaryhmä 2.2 molossityyppiset Käyttökoetulosta ei vaadita.

YLEISVAIKUTELMA: Erittäin kookas, mittasuhteiltaan suorakaiteen muotoinen ja pitkälinjainen. Hyvin tasapainoinen, voimakas ja lihaksikas. Vankka luusto. Suuri pää. Runkoa peittää keskipitkä karva. Tärkeintä on rakenteen sopusuhtaisuus ja tasapainoisuus sekä koiran seistessä että liikkeessä. Haukku on erittäin voimakas, syvä, hyvin sointuva ja kauas kuuluva.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Rungon pituus on säkäkorkeutta suurempi. Kallo-osan ja kuono-osan pituuden suhde on 3:2.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Erittäin älykäs ja omalla tavallaan kaunis koira, jonka ilme kuvastaa molempia ominaisuuksia. Konstailematon, lempeä, ystävällinen ja arvokas koira, erittäin päättäväinen vieraita ihmisiä ja vaarallisia eläimiä kohtaan varsinkin puolustaessaan tiluksia tai karjaa. Koira on itsevarma ja tietoinen omasta voimakkuudestaan.

PÄÄ: Suuri ja voimakas, muodoltaan katkaistun leveätyvisen pyramidin muotoinen. Kokonaisuutena kallon ja kuono-osan tulee ylhäältä katsottuna olla neliskulmainen ja yhtenäinen, se ei saa kaveta huomattavasti kuonontyven ja ohimoluiden välistä. Kallo-osan ja kuono-osan linjat ovat kohtalaisen erisuuntaiset. Kallo: Leveä, voimakas, sivusta katsoen hivenen kupera. Kallon leveys on sama tai suurempi kuin sen pituus. Otsauurre on korostunut. Niskakyhmy on selvästi erottuva. Otsapenger: Loiva, ei kovin korostunut. Kirsu: Musta, kostea, suuri ja leveä. Kuono: Kuononselkä on suora. Ylhäältä katsottuna kuono-osa on suunnilleen suorakaiteen muotoinen ja kauttaaltaan leveä, kirsua kohti hieman kapeneva mutta ei missään tapauksessa suippo. Huulet: Ylähuuli peittää alahuulen. Alahuulen limakalvo on löysä ja suupieli selvästi näkyvissä. Limakalvot ovat aina mustat. Leuat / hampaat: Leikkaava purenta. Valkoiset, voimakkaat ja terveet hampaat, suuret terävät kulmahampaat, jotka mahdollistavat varman puruotteen. Poskihampaat vahvat ja voimakkaat, etuhampaat pienehköt. Välihampaita ei saisi puuttua. Kitalaki musta, hyvin selvät harjanteet. Silmät: Pienet suhteessa kalloon, mantelinmuotoiset, mieluiten tummat pähkinänruskeat. Ilme on tarkkaavainen, ylevä, miellyttävä ja älykäs, vieraille tuima. Silmäluomet ovat paksut ja mustapigmenttiset. Osa alaluomen limakalvosta näkyy. Korvat: Keskikokoiset, riippuvat, kolmiomaiset ja litteät. Kiinnittyneet silmien linjan yläpuolelle. Levossa korvat riippuvat poskenmyötäisesti mutta ei

liian tiivisti päätä vasten. Koiran ollessa tarkkaavainen ne kohoavat tyvestään kolmanneksen verran. Korvia ei typistetä.

KAULA: Lieriömäinen, leveä, vahva, lihaksikas ja joustava. Nahka paksua ja irtonaista, runsas kaulanahka muodostaa kaksi leuanaluspuussia.

RUNKO: Suorakaiteen muotoinen, roteva, vankka ja erittäin voimakas, kuitenkin notkea ja ketterä. Ylälinja: Vaakasuora ja tasainen, myös koiran liikkeessä. Säkä: Selvästi erottuva. Selkä: Voimakas ja lihaksikas. Lanne: Pitkä, leveä ja voimakas, kupeita kohti kapeneva. Lantio: Leveä ja vahva, noin 45° kulmassa vaakatasoon nähden. Korkeus lantion kohdalta sama kuin säkäkorkeus. Rintakehä: Leveä, syvä, lihaksikas ja voimakas. Selvä eturinta. Kylkiluiden välit selvät, kyljet pyöristyneet, eivät litteät. Rintakehän pienin ympärysmitta on noin 1/3 säkäkorkeutta suurempi. Alalinja ja vatsa: Vatsaviiva vain hyvin lievästi kohoava, kupeet syvät ja voimakkaat.

HÄNTÄ: Tyvestä hyvin paksu, keskikorkealle kiinnittynyt. Voimakas, joustava ja rungon karvapeitettä pitemmän karvan peittämä. Levossa häntä on riippuva ja ulottuu selvästi kinnerniveleen asti, joskus kärjestään kaartuva. Koiran liikkeessä tai innostuessa häntä nousee sapelin muotoisena, hännänpää kaartuvana. Häntä ei kuitenkaan koskaan kaarru koko pituudeltaan eikä kierry lantion päälle.

RAAJAT ETURAAJAT: Eturaajat suorat, edestä katsottuna yhdensuuntaiset ja täysin pystysuorat. Kyynärvarsi on kolme kertaa välikämmenen pituinen. Luusto voimakas, välikämmen vahva. Lavat: Viistot ja hyvin lihaksikkaat, pitemmät kuin kyynärvarsi. Lavan ja olkavarren välinen kulma on lähes 100°. Olkavarret: Voimakkaat, lapaluun pituiset. Kyynärpäät: Rungonmyötäiset. Olkavarren ja kyynärvarren välinen kulma noin 125°. Kyynärvarret: Voimakkaat ja pystysuorat. Välikämmenet: Sivusta katsoen hieman viistot, eivät erotu selvästi kyynärvarresta. Voimakasluustoiset. Etukäpälät: Muodoltaan ns. kissankäpälät, tiiviit. Voimakkaat, hyvin kaarevat varpaat. Vahvat kynnet ja päkiät. Iho varpaiden välissä kohtuullisesti kehittynyt ja karvainen.

TAKARAAJAT: Voimakkaat ja lihaksikkaat. Melko avoimet kulmaukset. Terverakenteiset raajat sekä sivusta että takaa katsottuna, kintereet takaa katsottuna pystysuorat. Koira liikkuu raajoillaan vaivattomasti, ilmentäen voimaa ja tyylikkyyttä. Reidet: Vahvat ja lihaksikkaat. Lantion ja reiden välinen kulma lähes 100°. Polvet: Polvikulma lähes 120°. Sääret: Pitkät, lihaksikkaat, voimakasluustoiset. Kintereet: Avoin kinnerkulma, lähes 130°. Välijalat: Hyvin erottuvat, jänne selvästi näkyvissä. Joko yksin- tai kaksinkertaiset kannukset tai ei kannuksia ollenkaan. Takakäpälät: Muodoltaan ns. kissankäpälät, hieman soikeat.

LIIKKEET: Mieluisin liikkumistapa on ravi, jonka tulee olla tasapainoista, voimakasta ja suoraan etenevää. Peitsaus ei ole sallittua.

NAHKA: Joustava, paksu, runsas ja väriltään vaaleanpunainen, jossa tummempia pigmenttilaikkuja. Kaikki limakalvot mustat.

KARVAPEITE Karva: Tiheää, paksua, keskipitkää ja sileää, peittää koko koiran varpaiden välejä myöten. Karvassa on havaittavissa kahta laatua: selän peitinkarva sekä toisenlaatuinen, kylkiä

ja kupeita suojaava karva. Karva on raajoissa lyhyempää, hännässä pitempää ja sileää. Väri: Kaikki värit sallitaan. Toivotuimpia ovat yksivärinen keltainen, leijonanvärinen, punainen, musta, sudenharmaa tai saksanhirvenpunainen. Sallittuja ovat myös väriyhdistelmät kuten tiikerijuovainen, laikullinen ja yksivärisyys, jossa valkoinen kaulus.

KOKO: Maksimikokoa ei ole määritelty. Eniten pidetään arvossa mahdollisimman suuria, kuitenkin mittasuhteiltaan tasapainoisia koiria. Säkäkorkeus: Uroksilla vähintään 77 cm, nartuilla 72 cm. Nämä vähimmäismitat tulisi ylittyä selvästi, urosten toivotuin koko on yli 80 cm ja narttujen yli 75 cm.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen ja sen vaikutukseen koiran terveyteen ja hyvinvointiin.

VÄHÄISET VIRHEET: Lievästi kyömy kuononselkä. Tasapurenta; jonkin välihampaan puuttuminen. Heikko ylälinja joka ei ole suora ja aaltoilee liikkeessä. Hieman heikot välikämmenet, väliljalat ja käpälät. Vähäinen arkuus.

VAKAVAT VIRHEET: Selvästi kevyt tai velto olemus. Suippo kuono. Lievä yläpurenta. Useiden väli- tai poskihampaiden puuttuminen (joka ei johdu vammasta). Voimakas ektropium tai entropium (silmäluomien ulos-/sisäkierteisyys). Typistetyt korvat. Selälle kiertyvä häntä. Notkoselkä. Selvästi takakorkea rakenne. Typistetty häntä. Virheasentoiset, heikot tai vääntyneet raajat. Pihtikinttuisuus joko seistessä tai liikkeessä. Ei yhdensuuntaiset liikkeet. Laineikas, kihara tai liian pitkä karva. Tasapainoton luonne, selvä arkuus tai aggressiivisuus.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Vihaisuus tai liiallinen arkuus Selkeästi epänormaali rakenne tai käyttäytyminen Pigmentin puute kirsussa tai limakalvoissa yhdistyneenä kovin vaaleisiin silmiin. Halkinainen kirsu. Minkä tahansa asteinen alapurenta tai voimakas yläpurenta.

HUOM. Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittynyttä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Jalostukseen tulee käyttää vain toiminnallisesti ja kliinisesti terveitä, rakenteeltaan rodunomaisia koiria.

Rotumääritelmä kuvaa espanjanmastiffia seuraavasti:

Suurikokoinen, suorakaiteen muotoinen, hyvin sopusuhtainen, erittäin vahva ja lihaksikas, tiivisrakenteinen. Suurikokoinen pää, rungossa keskipitkä karva. Tämänhetkinen espanjanmastiffikanta Suomessa vastaa suhteellisen hyvin rotumääritelmää. Ulkomuotoa arvioitaessa tulisi muistaa rodun alkuperäinen käyttötarkoitus.

Liian niukasti takaa kulmautuneet, raajoiltaan vääntyneet, neliskanttiset, lihaksettomat, liioitellun raskastekoiset ja liian lihavat koirat eivät pysty liikkumaan käyttötarkoituksen mukaisesti, joten rakenteeseen tulisi kiinnittää huomiota entistä enemmän. Joillakin yksilöillä esiintyy pihtikinttuja ja takajalkojen niukkakulmaisuutta. Näin ollen kasvattajien on kiinnitettävä erityistä huomiota jalostusyksilöiden rakenteeseen.

Espanjanmastiffin tulee olla suurikokoinen koira, minimi säkäkorkeus nartuilla 72 cm ja uroksilla 77 cm. Olisi toivottavaa, että nämä korkeudet ylitettäisiin selvästi, mutta samalla säilytettäisiin harmoniset mittasuhteet.

Alkuperäiseen työskentelyyn liittyy myös papada eli löysä leuanalusnahka. Papadan tarkoitus on suojella espanjanmastiffin kaulaa ja kurkkua pedon hyökätessä. Nahkaa ei saa kuitenkaan liioitella, eikä nahkaisuuden pidä näkyä koiran päässä ns. englanninmastiffille tyypillisenä ryppyisyytenä.

Alkuperäinen käyttötarkoitus asettaa rajat liiallisen massan jalostukselle, harmonisuus tulee säilyttää vaikka rotu on massiivinen; vahvaluustoinen ja leveä. Liian massiivinen, ylipainoinen koira ei pysty liikkumaan ketterästi ja vauhdikkaasti, mitä vartiointitehtävät välillä vaativat.

Espanjanmastiffeissa on myös luonnontöpöhäntäisiä espanjanmastiffeja, mutta ainakaan vielä rotumääritelmä ei niitä hyväksy, eikä niitä siten ole mahdollista saada rekisteriin. Karjankasvattajat kotimaassaan kuitenkin onneksi säilyttää näitäkin sukuja ja pitkähäntäisten jälkeläisten myötä niitäkin sukuja rotuunottojen kautta siirtyy rekisterin puolelle.

Espanjanmastiffin rotumääritelmä on hyväksytty: FCI 26.5.1982, SKL-FKK 1.2.1994.

*Kun jalostuskoiria valitaan pääasiassa ulkomuodon perusteella, ulkomuotoon epäsuotuisassa yhteydessä olevat ominaisuudet huonontuvat. Muun muassa käyttöominaisuudet voivat huonontua ja jopa hävitä, jos niitä ei huomioida jalostusvalinnassa. Ulkomuodon pitäminen jalostuksen tärkeimpänä tavoitteena vähentää edistymistä toisissa ominaisuuksissa, tai estää sen kokonaan. On tavallaan ymmärrettävää, että ulkomuodolla on ollut niin tärkeä sija jalostuksessa. Ulkomuoto-ominaisuuksia on helppo jalostaa: ne näkyvät koiran ilmeissä ja lisäksi niillä on korkea periytymisaste. Juuri tämän takia ne eivät kuitenkaan tarvitse jalostuksessa suurta painoa. **Katariina Mäki, Käyttö vai näyttö? Jalostuksessa vain toiseen keskittyminen voi muuttaa myös toista***

5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

Rodun edellisen jalostuksen tavoiteohjelman voimassaolokausi

2014-2018 jatkoaika 2019 asti

Rodun ensimmäisen tavoiteohjelman voimassaolokausi

2010-2014

Edelliseen tavoiteohjelmaan kirjatut jalostustavoitteet sekä niiden toteutuminen

Tuontikoirien määrä ei ole lisääntynyt, vaan päinvastoin laskenut yli puolella. Pentueita ei ole syntynyt yhtään edellisen jalostusentavoiteohjelman aikana. 2019 vuodelle niitä kyllä taas odotetaan ja toivotaan vihdoista viimein syntyvän. Pelkkien tuontikoirien varassa, etenkin näin vähällä määrällä, jalostustavoitteet tuntuu liki mahdottomilta. Suomessa syntyneitä pentueita tarvittaisiin.

Työkäytöstä kiinnostuminen on edelleen lisääntynyt, joten tämä tavoite tuntuu tällä pienellä kannalla täyttyneen. Työkäytön lisääntyminen oletettavasti jatkaa kasvuaan, mikäli kotimaisia pentuja on luvassa. Työkäyttöön espanjanmastiffien kasvattamisesta on kiinnostunut muutama eläintilallinen.

Koirien rakenteet ei näyttäisi ainakaan huonontuneen vaan todennäköisesti päinvastoin.

Terveyttä ja luonnetta on tarkkailtu se mitä on yleisesti nähtävissä. Näin harvojen tuontikoirien vuoksi ei ole lähdetty tekemään yleisiä kyselyjä eikä suurempia johtopäätöksiä espanjanmastiffien terveyden yleisilanteesta. Tärkeämpää on sitten tarkkailla Suomessa syntyneitä pentueita. Ei ole viitteitä, että terveys tai luonne olisi huonontunut.

Tyypin vakiinnuttaminen ei ole myöskään ihan onnistunut tuontikoirien suhteen. Suurimmat erot näkyvät koirien rakenteen raskaudessa-keveydessä. Kasvattajilla ja ulkomuototuomareilla on tästä erilaisia näkemyksiä. Kummankin tyyppiset ovat kuitenkin saaneet Suomessa tuomareilta hyviä arvosteluja. Täytyy myös huomioida, että työkoirina työskentelevät ovat pääosin melko hoikkia ja näyttelykoirissa etenkin ulkoilla koirat voivat olla melko tukevassakin kunnossa. Tämä tietenkin korostaa koirien eroa.

Kasvattajilla on myös erilaisia tarpeita, isolla karjatilalla, jossa laidunnetaan isoilla alueilla on erilainen tarve, kuin kasvattajalla, joka panostaa näyttelyharrastukseen / pihavahteihin. Mitään ääripään espanjanmastiffeja Suomessa ei silti ole ollut nähtävissä.

Espanjanmastiffi on melko heterotsygoottinen rotu ja sen ulkomuoto on Espanjassakin melko kirjavaa. Rekisteröimätön maatiaiskanta ja rekisteröity näyttelykanta eroaa toisistaan pääsääntöisesti melko voimakkaastikin. Karjan parissa työskentelevät koirat on alunperinkin

olleet kevyemmän tyyppisiä, mitä omaisuuden vartiointiin käytettävät koirat, historiallinen maatalouden kirja on sanonut näin;

*Laumanvartijan, tallissa tai laitumella, pitäisi olla niin ketterä, että se tavoittaa kauriin mutta ei niin raskas, joita käytetään maatalon tai vilja-aitan vartiointiin, mutta tarpeeksi voimakas, jotta se pystyy taistelemaan suden kanssa ja tarpeeksi kevyt, että se jaksaa juosta suden perään ja saada se irrottamaan suden viemän saaliin ja tuomaan sen takaisin. **Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio***

Yhä edelleenkin kotimaassaankin karjan parissa työskentelevät koirat (rekisteröidytkin) ovat pääsääntöisesti kevyemmän tyyppisiä kuin näyttelykoirat/pihavahdit. Toki sieltäkin hieman raskaampiakin löytyy, mutta työ raskaassa ympäristössä, vuorilla kesähelteellä asettaa luonnollisesti fysiikalle tiukemmat rajat kuin näyttelykehä.

Espanjanmastiffi on alun perin (ja vieläkin tietenkin) melko isolta alueelta verrattuna moniin muihin koirarotuihin. Silloin on luonnollisempaakin, että koirakannassa esiintyy suurempaa vaihtelua kuin pienen alueen koirilla.

Meillä on nykyään jo tiedossa kuinka tärkeää monimuotoisuus on, eikä meillä ole varaa karsia jalostuskoiria ulkomuodon perusteella jos ne vain rotumääritelmään mahtuvat. Suurimmat näkemuserot tulevatkin lähinnä rotumääritelmän tulkinnasta, ei itse rotumääritelmästä.

Espanjanmastiffia jalostettiin tuhansia vuosia käyttötarkoituksen perusteella, eikä se silloinkaan muovautunut ulkomuodoltaan yhtenäiseksi. Viimeisinä vuosikymmeninä ulkomuoto on vasta noussut jalostuskriteerien kärkipäähän ja tyyppin vakiinnuttaminen on tullut tavoitteeksi. Koiria on karsittu ulkomuodon perusteella rankalla kädellä jalostuksesta ja rodun elinvoimaisuudelle tärkeää monimuotoisuutta on menetetty. Tiettyjä rotumääritelmässä mainittuja värejä on suosittu ja toiset värit sitä myötä rekisteröidystä kannasta lähes hävitetty. Tänä päivänä kuitenkin tiedetään myös, että värien mukana kulkee myös sairauksia kantavia geenejä, joten värien suosiminenkaan toisten värien kustannuksella ei kannata, kun rotumääritelmä kuitenkin kaikki värit hyväksyy.

*Perinnöllinen monimuotoisuus tärkeissä, terveyteen vaikuttavissa geenipareissa, tuo koirillemme yleistä elinvoimaa. Esimerkiksi immuunijärjestelmä tarvitsee paljon erilaisia geeniversioita toimiakseen mahdollisimman hyvin. Rodun geenistön köyhtyminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua, siis erilaisia geeniversioita. **Katariina Mäki, Vain monimuotoinen koirarotu selviää***

Jalostussuositusten ja PEVISAn ajantasaisuuden arviointi

Edellisiin nähden muutoksia tehtiin molempiin. Espanjanmastiffeilla oli 14 tarkastellusta laumanvartijarodusta tiukimmasta päästä Pevisa, joten esitetään yhdistelmärajoitusten poistamista, muuten pidetään samana. Uskotaan nykypäivänä kasvattajien ja ostajienkin olevan jo sen verran tarkkoja näinkin ison rodun luustoterveyden kannalta, ettei samanlaisia yhdistelmiä tehtäisi kuten vielä vaikka 20 vuotta sitten. Toivotaan, että pitäydettäisiin suosituksissa, jotka on nyt sama kuin edellinen Pevisa. Lonkkatulos D yhdistetään A/B ja kyynärtulos 1 yhdistetään 0. Ainoastaan todella hyvin perustelluissa poikkeustilanteissa toivotaan tästä joustettavan, etenkin lonkkien osalta. Esim. koira/koirat on uusintakuvattu

paremmaksi myöhemmin, mutta lausuntoa ei vielä saada. Kyynäret ei ole rodulla näyttäytynyt niin yleiseksi ongelmaksi, etteikö poikkeustilanteissa voisi 1 ja 1 yhdistelmää tehdä, vaikka rotu raskastekoinen onkin. Poikkeusluvut olisi toki toinen mahdollisuus ollut, mutta tilanteet voi joskus tulla niin nopeasti eteen, ettei niitä ehdittäisi hakea. Meillä ei ole parhailaankaan ollut käytössä montaa urosta, joten valintoja ei pystytä tekemään samanlailla kuin rodulla jolla on satojakin vaihtoehtoja.

Selkien kuvauspakkoa harkittiin, mutta päädyttiin etenemään siinäkin mieluummin suosituksen kautta. Tarvittaessa Pevisa voidaan tarkastaa aiemmin kuin pakko.

Suosituksiin lisättiin enemmän terveystutkimusvaatimuksia ja rajoituksia. Toisella on oltava selkä terve/SP1, Toisella on oltava terveeksi tutkitut polvet ja toisella on oltava terveeksi tutkitut silmät. Näin toivotaan terveystutkimussaktiivisuuden lisääntyvän ja syntyneiden pentujen sairausriskien pienentyvän.

Suosituksista höllättiin näyttelyehdon arvosteluvaatimusta. Joko molemmilla yhdistelmän koirilla oltava vähintään H eli hyvä tai toisella ERI eli erinomainen. Tämä vastaa enemmän käyttörotujen suosituksia ja näin ehkä saadaan enemmän työkoirina toimivia espanjanmastiffejakin näyttelykehiin. Luonteesta ei edelleenkään saa olla mainintaa aggressiivinen tai arka (arka, etenäkään useampaa kertaa).

Suositusten pentuemäärä yhdellä koiralla 3-4 jätettiin ennalleen, vaikka sekin melko paljon näin pienellä kannallamme on. Toisaalta jos kaikin puolin erinomainen ja terve yksilö on, niin koko espanjanmastiffien populaatiota kohtaan sellaisen käyttö muutamaan kertaan tuki suotavaa on. Espanjanmastiffin pennuille varmasti kuitenkin jonkinverran kysyntää ulkomaillekin olisi.

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Jalostuspohja

Jalostuspohjaa pyritään kasvattamaan. Tätä varten tarvittaisiin Suomessa syntyneitä pentueita ja uskoaksemme niitä vuosien tauon jälkeen saammekin.

Erisukuisia tuontikoiria pyritään edelleen tuomaan. Opastetaan ja autetaan uusia halukkaita tuontikoirien tuomisessa. Pyritään näin, että saataisiin mahdollisimman erisukuisia yksilöitä Suomeen ja vältettäisiin liikaa tuomasta samansukuisia.

Kerrotaan myös rotuunottojen mahdollisuudesta Suomessakin. Kennelliiton jalostustoimikunta on ehdottanut Bulmastiffit ja Mastiffit ry:lle, että espanjanmastiffien rotuunottomenettely avattaisiin Suomessakin. Tämä tarkoittaisi omistajille hieman helpompaa ja riskittömämpää tapaa saada rekisteröimätön espanjanmastiffi täällä rekisteriin.

Käyttäytyminen ja luonne

Tavoitteena on, että luonteet pysyy hyvinä, niin kuin pääosin on espanjanmastiffeilla ollutkin. Aggressiivisia ja arkoja yksilöitä ei käytetä jalostukseen, jotta turvataan hyvän luonteen säilyminen. Luonnetta seurataan näyttelyarvosteluista ja mahdollisista luonnetesteistä. Myös muut tilaisuudet (esim. maatalousnäyttelyt) kuin näyttelyt on hyvä keino testata koirien luonnetta, mutta näistä ei tietenkään arvosteluita saada.

Käyttöominaisuudet

Kasvava määrä uusista harrastajista. kasvattajista/kasvattajiksi aikovista on kiinnostunut espanjanmastiffin käyttöominaisuuksista laumanvartijana. Käyttöominaisuuksia pyritään edelleenkin tuomaan enemmän esille. Viime vuonna espanjanmastiffeja oli lampaiden mukana maatalousnäyttely Okrassa ja tänä vuonna sinne on tarkoitus espanjanmastiffeja mennä myös. Pyritään tekemään tästä perinne. Koiranäyttelyitä todennäköisimmin tällaisissa tapahtumissa on kuitenkin ne ihmiset, jotka espanjanmastiffin käyttöominaisuuksista on kiinnostunut. Opastetaan ja neuvotaan uusia kiinnostuneita ja eläintiloillekin on luvattu vierailijoita ottaa tutustumaan rotuun työn parissa.

Terveys ja lisääntyminen

Terveyden tilannetta aletaan selvittää paremmin, kun maassamme alkaa taas syntyään omaa kantaa. Tavoitteena 2021 laittaa terveystutkimusta. Tavoitteena on myös, että kannustamalla laajempaan kuin Pevisan mukaiseen tutkimukseen saisimme enemmän terveydestä tietoa myös tuontikoirien osalta.

Lisääntymisen osalta on tavoite, että kaikki ymmärtävät luonnollisen lisääntymisen tärkeyden. Uroksien pitää pystyä astumaan (poikkeus esim. tapaturma) luonnollisesti ja narttua, joka ei anna astua, ei astuteta väkisin. Luonnollinen lisääntymiskyky on rodun elinehto.

Tavoitteena on myös, että ennenkaikkea lisääntymään, mutta ei kuitenkaan terveyden kokonaistilanteen kustannuksella.

Pitkään ikään tulisi kiinnittää iso huomio jalostuksessa, se on terveyden ja elinvoimaisuuden merkki. Jalostuskoirien sukuja tarkkaillessa tähän asiaan kannattaa kiinnittää huomiota.

Espanjassa tiedetään kyllä hyvinkin iäkkäitä koiria vielä töitäkin tehneen, eikä 15 vuotta ole siten mikään mahdottomuus espanjanmastiffille, vaikka se toki nykykoirissa jo hyvin harvinaista onkin.

Ulkomuoto

Tavoitteena on säilyttää rotumääritelmän mukainen ulkomuoto. Muistutetaan myös, että jalostuksessa on paljon muitakin osa-alueita, eikä ulkomuotoa pidä jalostaa muiden ominaisuuksien kustannuksella. Tavoitteena on, että ulkomuodossa kiinnitetään huomiota ennenkaikkea terveeseen rakenteeseen ja rodun ulkomuotoa arvioitaessa tulisi muistaa alkuperäinen käyttötarkoitus. Liiallinen, terveyttä uhkaava massiivisuus ei ole linjassa Kennelliiton jalostussääntöjen kanssa, kuten ei yhtään vakavemmat luomien virheasennotkaan. Otetaan tarvittaessa ohjeistus ulkomuototuomareille tarkistettavaksi.

6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Suositukset jalostukseen käytettävien koirien ja yhdistelmien ominaisuuksista

Suositus

- Kynär 1 yhdistetään 0
- Lonkka D yhdistetään A/B
- Yhdistelmän toisella selkä kuvattu terve/SP1
- Yhdistelmän toisella polvet tutkittu terveeksi
- Yhdistelmän toisella silmät tutkittu terveeksi
- Yhdistelmän molemmilla näyttelytulos vähintään H tai yhdistelmän toisella näyttelytulos ERI, Luonteesta ei mainintaa aggressiivinen tai arka (arka; varsinkaan mainittuna useaan kertaan).

Suositus yksittäisen koiran maksimijälkeläismäärälle

- Pentuemäärän ei tulisi ylittää 3-4, uroksella eikä nartulla.

6.3 Rotujärjestön toimenpiteet

Yleisenä tavoitteena on ennen kaikkea säilyttää ja seurata rodun terveys, luonne ja käyttöominaisuuksia. Jalostustoimikunnan toimintaa on hyvä jatkaa ja kehittää.

JTK:n on aika helppoa seurata rodun terveyden kehitystä kun rotu on harvinainen ja omistajat pääosin tiedossa. Seurataan perinnöllisten sairauksien kehittymistä kannassa ja tehdään ennaltaehkäisevää työtä niiden vähentämiseksi.

Tiedotetaan lonkkien, kynärien ja selkien kuvausaktiivisuuden tärkeydestä terveystilanteen seurannan kannalta. Seurataan terveyttä ja elinikää myös koiranetin, kasvattajien ja harrastajien antaman tiedon kautta. Otetaan Pevisa tarvittaessa aikaisempaan tarkasteluun ja voidaan lisätä tutkimusvaatimuksiakin.

JTK jakaa tietoa kaikille rodusta kiinnostuneille ja neuvoo yhdistelmissä, pennunvalitsemisessa, ruokinnassa, terveydessä jne. JTK:lta saa apua tuontikoiriin liittyvissä asioissa. Valittaessa jalostuskäyttöön tuotavia koiria on huomioitava Suomeen mahdollisesti aiemmin tuodut linjat. Jalostuksessa tulee välttää yksittäisten yksilöiden ja sukulinjojen liikakäyttöä. Kannustetaan tavallisia harrastajiakin harkitsemaan terveiden yksilöiden jalostuskäyttöä, jokainen terve, hyväluonteinen ja hyvärakenteinen espanjanmastiffi olisi rodun kokonaistilanteen kannalta hyvä saada sukua jatkamaan. Harrastaja voi tarjota koiraansa myös rodun kasvattajille leasing-käyttöön. Näyttelyarvosteluja seurataan JTK:n toimesta. Näyttelyarvosteluiden kautta saadaan kerättyä tietoa näyttelykäyttäytymisestä ja luonteen kehitystä on helpompaa seurata kun rotu on harvalukuinen. Jotta luonne kehittyisi edelleen mahdollisimman tasapainoiseksi, on rodun kasvattajia ja omistajia valistettava myös rodun vaatimasta ympäristöstä ja kasvatuksesta. Tarvittaessa voidaan ottaa luonteet tarkempaan tilastointiin tai suunnitella jalostustarkastuksia joissa luonne arvioidaan.

JTK antaa tietoa espanjanmastiffin työkäytöstä kotieläinkasvattajille. JTK:n jäseniin kuuluu myös karjatilallisia ja espanjanmastiffien käytöstä työkoirana on JTK:n jäsenillä laaja kokemus. JTK:n jäsenet pyrkii myös olemaan näytillä espanjanmastiffien kanssa maataloustapahtumissa, esim. Okrasta pyritään tekemään perinne.

Lisäksi opastetaan uusia omistajia espanjanmastiffin vartiointikäyttäytymisestä kodin ja perheen vartijana.

Rodun kasvattajat, jalostustoimikunta ja yhdistyksen rotuvastaavat ovat jakaneet ja jakavat tietoa sitä kaipaaville kaikissa asioissa.

Strategian toteutumisen mahdollistaa vain yhteistyö rodun kasvattajien ja harrastajien välillä. Avoin keskustelu vaikeistakin asioista ja ongelmien yhdessä ratkaiseminen on rodun kehityksen kannalta äärimmäisen tärkeää. Vaikka avoin keskustelu onkin saanut aikaan väärinymmärrystä joissakin ulkomaisissa ja suomalaisissakin ihmisissä, silti siihen tulisi pyrkiä, tietoisuus ja kehitys ei lisäänty ilman sitä. Suomessa keskustelukulttuuri on avoimempaa ja kasvattajien välillä jaetaan yleisesti suurempaa informaatiota. Pienessä populaatiossa virheet näkyvät nopeasti mutta myös hyvät valinnat saadaan näkyviin. Suomessa on viimeaikoina ollut jalostuksessa hyvää yritystä uusien ulkomaisten yksilöiden käytön ja tuontien myötä, siihen tulee jatkossakin pyrkiä.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin

Rodun jalostuksen suurimmat uhat ja mahdollisuudet

Suurimpia uhkia on, että kasvatustyötä täällä ei saada vieläkään kaikesta yrityksestä huolimatta alkuun. Muutaman pentueen jälkeen omaankin maahan kasvaisi jonkinlainen kanta, eikä oltaisi ainoastaan tuontikoirien varassa. Uhka on myös, että emme saa riittävästi erisukuisia, riittävän terveitä, hyväluonteisia ja jalostukseen käyttökelpoisia tuontikoiria. Kannan koko olisi välttämätöntä saada kasvuun, että voitaisiin edes ajatella jonkinlaista jalostusta. Nyt se on ollut vuosia lähinnä vaan yritystä.

Uhkana voisi nähdä myös, että terveyden ja luonteen suhteen tehdään liian isoja myönnytyksiä, jotka kustautuvat tulevaisuudessa. Kun vaihtoehtoja ei juuri ole, niin silloin harvemmin löydetään juuri se sopivin uros nartulle. On aivan eri ajatella jalostusta rodulla, jossa jalostuskoiria on käytettävissä 500 kuin 10 jos sitäkään. Tällaisella rodulla on suuri uhka, että hienokin jalostukseen kelpaava koira jää käyttämättä, koska sille ei sopivaa parituskumppania löydy.

Uhkana voidaan nähdä myös käyttö- ja näyttölinjojen eriytyminen kokonaan Suomessakin. Kannustetaan kasvattajia myös ns. sekalinjoihinkin, etenkin kun Suomessa on niin pieni kanta espanjanmastiffeilla. Näin saataisiin varmistettua, että käyttöominaisuudet säilyvät myös ns.

näyttelylinjassakin. Näyttelylinjasta on myös mahdollisuus löytää ihan toimivia työkoiriakin, vaikka ymmärrettävistä syistä karjatilallinen ehkä näyttöä työkyvystä arvostaakin. Koska vaihtoehtoja kotimaassa on hyvin vähän, niin uskotaan, että linjoja sekoitetaankin. Myös tuonneista löytyy valmiiksi ns. sekalinjaisia. Näissä voisi nähdä mahdollisuutta työpuolellakin.

Mahdollisuutena nähdään työkäytön lisääntyminen edelleen. Kiinnostusta siihen on ollut nähtävissä ja hyvillä karjavahdeille uskotaan työpaikkoja vielä löytyvän. Espanjanmastiffia käytetään Espanjassa ns. ihmisten ilmoilla eli viedään karjalaumojen kanssa kylän läpi tai laidunnetaan vuorilla ihmisasutuksen vieressäkin. Tämän vuoksi nähdään espanjanmastiffin meidänkin maan yhteiskuntakriteerit täyttävän. Kun espanjanmastiffit on hyvin sosiaalistettu pennusta pitäen omaan eläinlaumaansa, niin kokemuksen mukaan ne ovat myös hyvin pysyneet lammaslaitumilla, joiden aidat eivät ole kovin korkeatkaan. Sähkö on hyvä lisä aitoihin työkäytössä, se mahdollistaa matalimmat ja edullisemmat aidat suuremmillekin aloille.

Rotuunotto nähdään myös mahdollisuutena ja Kennelliiton jalostustoimikunnan kehoituksesta lähdetäänkin nyt seuraavaksi yrittämään espanjanmastiffille avointa rekisteriä Suomeenkin. Tämä helpottaisi jonkin verran mahdollisia rotuunottoja/jälkirekisteröintejä. Edelleen silloin koiran vaaditaan olevan rodunomainen (kaksi ulkomuototuomaria tarkistaa) ja täyttävän pevisaehdon. Mahdollisilta rotuunottokoirilta toivotaan kantaamme etenkin hyviä käyttöominaisuuksia, tervettä hieman näyttelykoirista kevyempää rakennetta, elinvoimaisuutta, pitkää ikää ja parempaa kokonaisterveystilannetta. Työkoirien jalostuksen kannalta tämä näyttäytyy myös sen kannalta tärkeältä ratkaisulta, koska rekisteröidystä kannasta emme pidemmän päälle tarpeeksi erisukuisia työkoiria saa.

Varautuminen ongelmiin

Koska Pevisasta ehdotamme poistettavan yhdistelmäsäännöt (ja lisäävän ne suosituksiin), niin täytyy tarkkailla tarkemmin kyynär- ja lonkkaniveldysplasia tilannetta syntyvien pentueiden osalta.

Selkäkuvausehto oli myös harkinnassa pevisaan, mutta sekin päätettiin sitten laittaa ennemmin suosituksiin ehtona, että vähintään toinen yhdistelmästä kuvattu selästä terveeksi/SP1. Selkäkuvausehto Pevisaan voidaan harkita myös myöhemmin esittää jos entistä enemmän alkaa olla tarve selvittää tilannetta spondyloosin osalta ja/tai jos kuvausaktiivisuus ei omaehtoisesti lisäännny.

Polvista ja silmäluomiongelmistä olisi myös hyvä saada tarkempaa tietoa, joten suositus on, että yhdistelmän jommallakummalla on terveeksi tutkitut polvet ja terveeksi tutkitut silmät. Jos rodun kokonaisterveystilanne uhkaa laskevan, niin tarvittaessa tarkistamme Pevisan jo aiemmin kuin pakko.

Kun saamme täällä syntyneitä pentueita, niin aktivoimme taas terveystarkastukset selvittääksemme koirien kokonaisterveystilannetta.

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

Vuosi	Tehtävä tai projekti
2021	Terveyskysely
2021	Pevisan toimivuuden arviointi
2022	Aloitetaan päivittää JTOta
2023	JTON ja Pevisan päivitys

JTO:n ja PEVISAn vaikutuksen seuraaminen

Näin pienessä kannassa seuraaminen on helppoa, oletettavasti pentueita ei edelleenkään kovin paljon synny, toivottavasti kuitenkin edes muutama.

7. LÄHTEET

- Espanjanmastiffi jalostuksen tavoiteohjelma 2014-2018
- Bullmastiffit & Mastiffit ry
- Rotukohtaiset ohjeet (RKO), Suomen Kennelliitto – Finska Kennelklubben ry
Yhteistyössä pohjoismaiset kennelliitot
- Kennelliiton yleinen jalostusstrategia 2018-2022
- KoiraNet jalostustietojärjestelmä (Suomen Kennelliitto)
- Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio
- Katariina Mäki, Jalostuskoiran valinta
- Katariina Mäki, Vain monimuotoinen koirarotu selviää
- Katariina Mäki, Käyttö vai näyttö? Jalostuksessa vain toiseen keskittyminen voi muuttaa myös toista
- Katariina Mäki, Agrian sairaus- ja kuolinsyytilastot kertovat tarkasti koirarotujen terveydestä
- Lohen tutkimusryhmä/Helsingin yliopisto

- Sari Jalomäki, ELL,
- Pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri, Silmätarkastuseläinlääkäri
- ELL Juha Kallio, Eläinystäväsi Lääkäri, Tampere
- ELT Anu Saikku-Bäckström
- Ell Tarja Forell KoiraKissaklinikka Oy, Turku
- ELT Anu Lappalainen

8. LIITTEET

<https://www.kennelliitto.fi/lomakkeet/kennelliiton-yleinen-jalostusstrategia-2018-2022-2>

https://www.kennelliitto.fi/sites/default/files/media/rotukohtaiset_ohjeet_rko_0.pdf

[Manual de campo del Mastín Español Ignacio Doadrio - Käsikirja Espanjanmastiffista työkoirana Ignacio Doadrio](#)